

## ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

|                     |                                                                       |
|---------------------|-----------------------------------------------------------------------|
| Заклад вищої освіти | <b>Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</b> |
| Освітня програма    | <b>56301 Екологія</b>                                                 |
| Рівень вищої освіти | <b>Доктор філософії</b>                                               |
| Спеціальність       | <b>101 Екологія</b>                                                   |

Цей експертний висновок складений за результатами розгляду галузевою експертною радою (ГЕР) акредитаційної справи. Розгляд справи ГЕР є частиною акредитаційної процедури Національного агентства і здійснюється на основі поданих закладом відомостей про самооцінювання освітньої програми, а також звіту експертної групи про результати акредитаційної експертизи.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

*Використані скорочення:*

**ID** - ідентифікатор

**ВСП** - відокремлений структурний підрозділ

**ГЕР** - галузева експертна рада

**ЄДЕБО** - Єдина державна електронна база з питань освіти

**ЄКТС** - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

**ЗВО** - заклад вищої освіти

**ОП** - освітня програма

## ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

11.04.2025 р.

Справа № 0455/АС-25

Галузева експертна рада Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з галузі знань 10 "Природничі науки" у складі:

Мудрак Олександр Васильович – головуючий,  
Голуб Олександр Андрійович,  
Дмитрів Григорій Степанович,  
Запотоцький Сергій Петрович,  
Заячук Мирослав Дмитрович,  
Максименко Надія Василівна,  
Міронова Наталія Геннадіївна,  
Погребняк Володимир Григорович,  
Сонько Сергій Петрович,  
Трохимчук Андрій Дмитрович,  
Тяпкін Олег Костянтинович,

за участі запрошених осіб:

Сімчук Андрій Павлович – гарант ОП,

розглянула на своєму засіданні матеріали акредитаційної справи щодо акредитації освітньої програми:

|                               |                                                                       |
|-------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|
| Назва ЗВО                     | <b>Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</b> |
| Назва ВСП ЗВО                 | <i>не застосовується</i>                                              |
| ID освітньої програми в ЄДЕБО | <b>56301</b>                                                          |
| Назва ОП                      | <b>Екологія</b>                                                       |
| Галузь знань                  | <b>10 Природничі науки</b>                                            |
| Спеціальність                 | <b>101 Екологія</b>                                                   |
| Спеціалізація (за наявності)  | <i>відсутня</i>                                                       |
| Рівень вищої освіти           | <b>Доктор філософії</b>                                               |
| Вид освітньої програми        | <b>Освітньо-наукова</b>                                               |

За результатами розгляду акредитаційної справи галузева експертна рада

### РЕКОМЕНДУЄ

ухвалити рішення про акредитацію.

За – 11, Проти – 0

### 1. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку ГЕР

☒ підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, або для призначення повторної акредитаційної експертизи, відсутні

☐ наявні підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

☐ наявні підстави для призначення повторної акредитаційної експертизи

## 2. Аналіз

У цьому розділі ГЕР надає оцінку відповідності освітньої програми, базуючись на змісті звіту експертної групи та інших матеріалах акредитаційної справи.

Заповнення полів «Аналізу» є обов'язковим, якщо ГЕР змінює рівень відповідності за критерієм, визначений експертною групою, або підтверджує рівень відповідності А, Е чи F. У цих випадках необхідно заповнити обґрунтування не менше як за одним підкритерієм у межах відповідного критерію

### Критерій 1. Проектування освітньої програми

#### Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

#### Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

#### Аналіз

**1 Освітня програма дає можливість досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти. За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти програмні результати навчання затверджуються закладом вищої освіти і мають відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня**

ОНП “Екологія” підготовки здобувачів ступеня доктора філософії відповідає вимогам Стандарту вищої освіти зі спеціальності 101-Екологія для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (Наказ МОН України від 23.12.2021 р., №1421): (<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/12/24/101-Ekolohiya-dokt.filos.pdf>) та враховує сучасні тенденції розвитку екологічної науки. Формування у здобувачів комплексу знань і навичок для застосування в професійній діяльності, умінь розв'язувати складні комплексні завдання у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування забезпечують ПРН 01, ПРН 02, ПРН 04, ПРН 06; здатність застосовувати сучасні методичні підходи для дослідження, електронні інформаційні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій діяльності у сфері екології, охорони природи та раціонального природокористування – ПРН 05–07; здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті за використання сучасних знань з області педагогіки і екології, планувати роботу закладу освіти, формувати управлінські рішення та професійну культуру – ПРН 03. Всі програмні результати навчання, визначені стандартом вищої освіти, забезпечено обов'язковими освітніми компонентами. Так, ПРН 01 – ОК 02, ОК 03, ОК 09, ПРН 02 – ОК 02, ОК 06, ОК 08; ПРН 03 – ОК 01, ОК 05, ОК 06; ПРН 4 – ОК 04, ОК 10; ПРН 05 – ОК 05, ОК 06, ОК 7; ПРН 6 – ОК 2, ОК 9; ПРН 7 – ОК 6, ОК 8. Компетентності випускника (ІК, ЗК 01-02, СК 03-06), визначені освітньою програмою, охоплюють обов'язкові компетентності, визначені Стандартом вищої освіти.

**2. Зміст освітньої програми враховує вимоги відповідних професійних стандартів (за наявності). Освітні програми, що передбачають присвоєння професійних кваліфікацій, мають забезпечувати виконання вимог відповідних професійних стандартів**

За третім рівнем ВО професійний стандарт відсутній. Професійна кваліфікація не присвоюється.

**3. Освітня програма має чітко сформульовану мету, яка відповідає місії та стратегії закладу вищої освіти**

Місія Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (далі – ПНУ) – надання якісних освітніх послуг, спрямованих на підготовку високопрофесійних фахівців; формування сучасного дослідницького університету – центру генерування інноваційних ідей та їх реалізації; спрямування освітнього та наукового потенціалу на розвиток і зміцнення регіону, що відповідає стратегії розвитку ПНУ на 2020–2027 роки (<https://bit.ly/32cW3ST>). Метою ОНП “Екологія”, яка реалізується в ПНУ, є підготовка висококваліфікованого, конкурентноспроможного, інтегрованого у європейський і світовий науково-освітній простір фахівця ступеня доктора філософії в галузі екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування, здатного розв'язувати комплексні екологічні проблеми, проводити оригінальні самостійні наукові дослідження та здійснювати науково-педагогічну діяльність Цілі ОНП відповідають Статуту (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/05/Statyt-2021.pdf>) і стратегії розвитку ПНУ, адже передбачають реалізацію інноваційних ідей (ОК4), розвиток наукового потенціалу (ОК2, ОК3, ОК6), формування конкурентноспроможного фахівця на ринку праці (ОК1, ОК7, ОК8, ОК9). ОНП “Екологія” сприяє набуттю практичних

навичок (OK5, OK10). Унікальність ОНП полягає у її спрямуванні на здійсненні екологічних досліджень в урбоекосистемах та у природоохоронній галузі, що відображено у тематиці наукових досліджень здобувачів ВО (<https://kbe.pnu.edu.ua/%d0%bo%d1%81%d0%bf%d1%96%d1%80%d0%bo%bd%d1%82%d1%83%d1%80%d0%bo/aspiranty/>) та НПП (<https://kbe.pnu.edu.ua/%d0%bf%d1%80%d0%be-%d0%ba%d0%bo%d1%84%d0%b5%d0%b4%d1%80%d1%83/>), переліку основних (ОК 7-9) та вибірових освітніх компонентів (БК 1-4).

#### **4. Мета освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням потреб заінтересованих сторін**

У відомостях про самооцінювання наведена інформація про участь стейкхолдерів як зацікавлених сторін у формуванні ОНП та ПРН шляхом їх періодичного опитування через анонімне он-лайн анкетування ([https://cqa.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/149/2025/02/ekolohiia-tretij-osvitnij-riven-01\\_27\\_2025-02\\_04\\_2025.pdf](https://cqa.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/149/2025/02/ekolohiia-tretij-osvitnij-riven-01_27_2025-02_04_2025.pdf)) відповідно до «Положення про моніторинг і оцінювання процесів забезпечення якості освіти» ([https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/32-07\\_2023-polozhennia-pro-monitoring-i-otsiniuvannia-protseviv-zabezpechennia-iakosti-osvity-.pdf](https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/32-07_2023-polozhennia-pro-monitoring-i-otsiniuvannia-protseviv-zabezpechennia-iakosti-osvity-.pdf)). Аспіранти третього рівня ВО долучалися до проєкту оновлення ОНП шляхом відкритого обговорення на засіданні кафедри біології та екології спільно з іншими стейкхолдерами, а також на зустрічах з адміністрацією факультету природничих наук, наукових семінарах, засіданнях круглих столів. Групою аспірантів 2 і 3 років навчання (І. Кучеруком, А. Кизимом, Р. Козарук, Б. Худецьким, Н. Круком та І. Венгренюком) на відкритому засіданні кафедри внесено обґрунтовану пропозицію щодо включення до нормативної частини НП підготовки аспірантів при оновленні ОНП ОК «Аналіз та управління біорізноманіттям». Пропозицію враховано згідно з рішенням колективу кафедри. До складу робочої групи з метою оновлення ОНП Екологія включено аспірантку II року навчання Р. Козарук та с.н.с. Інституту екології Карпат НАН України А.-Т. Башта. Звіт про СО свідчить, що роботодавці брали участь в обговоренні ОНП на етапі її запровадження та у процесі реалізації. На етапі розробки ОНП було враховано пропозицію фахівців Управління екології щодо включення до нормативної частини ОК «Методологія ОВД і СЕО» та «Оцінка компонентів екосистем». На пропозицію заступника директора Карпатського НПП О. Киселюка вибіркова складова доповнена ОК «Сучасні методи у таксономії та систематиці»; директора НПП «Кам'янська Січ» С. Скорика - дисципліною «Екологічні наслідки війни та їхня оцінка». Досвід співпраці з іншими стейкхолдерами (ПрАТ «Івано-Франківськцемент», ТЗОВ «Сервісенергогруп», Ботанічний сад ПНУ, дендрологічний парк «Дружба», ПАТ «Укрнафта», численні територіальні громади, установи ПЗФ, громадські організації та об'єднання) допоміг удосконалити формування індивідуальних навчальних планів аспірантів, оновити силабуси та змістове наповнення ОК. Важливим для розвитку ОНП є співпраця з проєктно-освітнім центром «Агенти змін» <http://surl.li/czjdf>. Обговорення ОНП здійснювали на засіданнях кафедри, НМР факультету природничих наук, Університету.

#### **5. Мета освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку науки, спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм**

Метою ОНП «Екологія» є підготовка висококваліфікованих докторів філософії, які здатні розв'язувати комплексні екологічні проблеми, проводити оригінальні дослідження та здійснювати педагогічну діяльність. Підготовку здійснюють з урахуванням домінуючих трендів розвитку наукового напрямку для підсилення кадрового потенціалу ПНУ і для потреб регіону. У звіті про СО зазначено, що досягнення цих завдань забезпечують ПРН 05-07. Для формування педагогічних компетентностей ОНП передбачено ПРН04. Глибинні знання із спеціальності, загальнонаукові (філософські), мовні (універсальні навички дослідника) представлені в ПРН01 – ПРН03. Силабуси (<https://kbe.pnu.edu.ua/sylabusy-2>) та теми дисертацій (<https://kbe.pnu.edu.ua/navchannia-cherez-doslidzhennia-2>) відповідають актуальним питанням екологічної науки. У звіті про СО зазначено, що Прикарпаття поєднує на своїх теренах унікальні природні комплекси, в тому числі об'єкти світової природної спадщини ЮНЕСКО, території Смарагдової мережі, екосистеми, які охороняються Рамсарською конвенцією, з техногенними природно-територіальними комплексами, які сформувалися під впливом потужних промислових об'єктів (Бурштинська ТЕС, ТЗОВ «Оріана-Галев»), тут функціонують понад 450 заповідних територій та об'єктів. Мета та ПРН ОНП «Екологія» сформовані з урахуванням потреби формування моделі науковця-еколога, спроможного з одного боку оцінювати наслідки і ризики впливу промислових об'єктів на природні екосистеми та розробляти заходи з мінімізації спричинених негативних екологічних впливів, а з іншого - провадити ефективну природоохоронну політику й екологічний менеджмент на засадах сталого розвитку. Регіональний контекст враховано у ПРН05 і ПРН07. У звіті про самооцінювання зазначено, що при формулюванні цілей та ПРН ОНП «Екологія» враховано досвід вітчизняних і зарубіжних Університетів. В ОНП «Екологія» ПНУ застосовано акцент на екосистемному аналізі та оцінці впливу чинників різного походження на екологічні системи, проєктному менеджменті й інноваційному проєктуванні, методології екологічної науки. Від Варшавського університету ОНП перейняла міждисциплінарний характер з акцентом на екосистемні принципи і протидію змінам клімату (<https://szkolydoktorskie.uw.edu.pl/en/sdnpis-2/>); за змістом ОНП має схожі риси з докторською програмою підготовки PhD Екологія (Szkoła Doktorska Nauk Przyrodniczych) університету імені Адама Міцкевича (Познань), у рамках якої здобувачі засвоюють ОК «Екологічні студії», «ОВД та охорона навколишнього середовища». Досвід, запозичений у технічному університеті Мюнхена (Technische Universität München) відобразився у змістових наповненнях ОК7 і ОК8, зокрема у розрізі тем щодо інтегральної оцінки компонентів екосистем (<https://www.ls.tum.de/en/ls/research/doctorate>).

#### **Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми**

##### **Рівень відповідності (експертна група)**

Рівень В

## Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

### Аналіз

**1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо обсягу освітніх програм для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності)**

Обсяг ОНП у кредитах ЄКТС – 60, спрямовано на формування компетентностей, визначених Стандартом ВО за спеціальністю 101 “Екологія” для третього рівня ВО (<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/12/24/101-Ekologiya-dokt.filos.pdf>), тобто відповідає встановленим вимогам чинного законодавства. У ОНП 2022 року обов’язкові дисципліни спрямовані на формування компетентностей, визначених стандартом вищої освіти за спеціальністю 101 “Екологія” третього рівня вищої освіти становлять 42 кредити (70,0%). Цикл загальної підготовки становить 21 кредит, цикл професійно-наукової підготовки – 18 кредитів ЄКТС, цикл практичної підготовки (педагогічна практика) – 3 кредити. Вибірковий блок складає 18 кредитів (30,0%). Згідно з НП на другому курсі у 4 семестрі передбачена «Педагогічна практика» (3 кредити ЄКТС - 90 годин) упродовж двох тижнів. У навчальному плані є технічна помилка - на сторінці 1 у таблиці III "Практика" вказано, що 2 тижні планується на виробничу практику, яка в освітній програмі та у навчальному плані (ст. 2) не передбачена. Обсяг кредитів ЄКТС в навчальному плані відповідає обсягу кредитів ЄКТС в освітній програмі.

**2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, становлять логічну взаємопов’язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявленої мети та програмних результатів навчання. Зміст освітньої програми забезпечує формування загальнокультурних та громадянських компетентностей, досягнення програмних результатів навчання, що передбачають готовність здобувача самостійно здійснювати аналіз та визначати закономірності суспільних процесів**

ОНП “Екологія” передбачає підготовку висококваліфікованого фахівця ступеня доктора філософії в галузі екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування, здатного розв’язувати комплексні екологічні проблеми, проводити оригінальні самостійні наукові дослідження та здійснювати науково-педагогічну діяльність. Матриця відповідності програмних компетентностей освітнім компонентам (розділ 4 ОНП) засвідчує повну відповідність компетентностей обов’язковим компонентам. Так, ОК 01 забезпечує ПРН 03; ОК 02 - ПРН 01, 02 і 06; ОК 03 – ПРН 01; ОК 04 - ПРН 04; ОК 05 – ПРН 03, 05; ОК 06 – ПРН 02,03,05,07; ОК 07 – ПРН 05; ОК 08 – ПРН 02,07; ОК 09 – ПРН 01,06; ОК 10 – ПРН 04 (Таблиця 5 ОНП). ОК 01,03,04,10 забезпечують формування загальнокультурних та громадянських компетентностей. Усі програмні компетенції забезпечені обов’язковими освітніми компонентами (Таблиця 4 ОНП). ОК 03-06 забезпечують набуття необхідних попередніх знань/навичок для проходження практики. ОК, включені до ОНП (<https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/01/101-op-ecologia-phd-2022.pdf>), становлять логічну взаємопов’язану систему і в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей і ПРН. ОПП є добре структурованою і збалансованою в контексті загального часу навчання. Навчальний план (<https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/01/101-np-ecologia-phd-2022.pdf>), сформований відповідно до опису ОНП та структурно-логічної схеми. В силабусах дисциплін представлені програмні результати навчання згідно Матриці забезпечення ПРН відповідними компонентами ОНП (<https://kbe.pnu.edu.ua/sylabusy-2>). У проєкті ОНП “Екологія” 2025 року уведено додатково: СК 07 «Здатність володіти методами визначення шляхів надходження полюантів у довкілля, оцінювати їх вплив на стан здоров’я людини та якість довкілля; застосовувати принципи сталого розвитку для планування і реалізації екологопреventивних заходів», СК 08 «Здатність розробляти і впроваджувати науково обґрунтовані алгоритми у галузі управління біорізноманіттям і менеджменті екосистемних послуг» та ПРН 07 «Мати сучасні концептуальні знання та високий методологічний рівень у сфері екології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень», ПРН 08 «Володіти методами визначення шляхів надходження полюантів у довкілля, вміти оцінювати їх вплив на біотичні й абіотичні компоненти екосистем, планувати й реалізовувати екологопреventивні заходи на засадах сталого розвитку» і ПРН 09 «Знати ключові засади управління біорізноманіттям і менеджменту екосистемних послуг та вміти впроваджувати їх у практику екологічних досліджень та при прийнятті еколого-управлінських рішень». Уведення додаткових СК та ПРН значно покращить структуру ОНП “Екологія”.

**3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностей, якщо освітня програма є міждисциплінарною)**

Здійснення аналізу змісту ОНП “Екологія”, визначених компетентностей і ПРН, переліку ОК показує, що ОНП відповідає предметній області спеціальності 101 «Екологія» галузі знань «Природничі науки», визначеного Стандартом вищої освіти України для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Стандарт передбачає, що об’єктами вивчення є структура та функціональні компоненти екосистем різного рівня та походження (вивчаються в ОК 06 - 08, ВК 02-03); антропогенний вплив на довкілля та оптимізація природокористування (ОК 05, 09, ВК 4). Набуття здатності продукувати нові ідеї, розв’язувати комплексні проблеми та здійснювати власні наукові дослідження у сфері екології, охорони довкілля та природокористування забезпечено ОК 05 Управління науково-дослідницькими проєктами, ОК 06 Екологічні студії. Зміст фахових ОК ОНП відповідає предметній області, визначеній Стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти. Тематичне наповнення навчальних дисциплін (силабус, лекції, завдання для самостійної роботи, тести) відповідають об’єкту вивчення та теоретичному змісту предметної області спеціальності. Зміст ОК дозволяє аспіранту навчитися використовувати методи, технології, обладнання та інструменти лабораторій ПНУ, а також здійснювати наукові дослідження на базі установ-філій, що формує у здобувачів навички, необхідні для подальшої професійної діяльності. Тематика

дисертаційних робіт у повній мірі відповідає предметній області спеціальності (<https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/02/temy-aspirantiv.pdf>).

#### **4. Структура і зміст освітньої програми передбачають можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством**

Звіт про самооцінювання свідчить, що аспіранти вільно обирають дисципліни, починаючи із другого семестру, відповідно до Положення про вибіркові навчальні дисципліни в ПНУ (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/09/Polozennia-pro-vubir-dusctuplin.pdf>) та Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів та здобувачів ВО ступеня доктора філософії та доктора наук у в ПНУ (<https://vad.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/156/2023/04/polozhennia-pro-pidhotovku-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-stupenia-doktora-filosofii-ta-doktora-nauk-redaktsiia-3.pdf>). Формування індивідуальної освітньої траєкторії реалізується за напрямками: складання індивідуального навчального плану; право на вибір навчальних дисциплін; вільний вибір аспірантом вибірових компонентів навчального плану і теми наукового дослідження (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/09/Polozennia-pro-vubir-dusctuplin.pdf>). Здобувачі ОНП мають право вибору освітніх компонентів в обсязі 30 % відсотків кількості кредитів ЄКТС, у ОНП здобувачам ВО пропонується 4 блоки, які в сумі складають 12 дисциплін. Аспіранти також мають право вибирати ОК, що пропонується для інших рівнів вищої освіти (<https://nmv.pnu.edu.ua/kataloh-1-vybirkovykh-dystsyplyn-na-2025-2026-n-r>) за погодженням з керівником факультету, завідувачем кафедри та гарантом. Для забезпечення вільного вибору на офіційній веб-сторінці кафедри розміщено каталог вибірових ОК та силабуси до них (<https://kbe.pnu.edu.ua/sylabusy-2>). Після зарахування здобувачів на навчання гарант ОНП ознайомлює їх з НП та переліком ВК. Кожен здобувач обирає ОК відповідно до своїх наукових інтересів і теми власного наукового дослідження. Визначившись із ОК на вибір, аспіранти подають заяву про вибрані ОК на ім'я завідувача відділу аспірантури і докторантури та вносять обрані навчальні дисципліни до вибіркової частини індивідуального плану. Завідувач аспірантури і докторантури узагальнює інформацію про вибір аспірантами ОК, формує списки груп для вивчення ВК. Для формування групи здобувачів третього рівня вищої освіти обмеження кількості не застосовується. Аспіранти вільні у виборі тематики дисертаційної роботи і наукового керівника, що є свідченням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ). Корисною є інформація у «Путівнику для науковця» (<https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/01/putivnyk-dlia-naukovtsia.pdf>), в якому наведено відомості про університет, особливості організації освітнього процесу. Аналіз опитування (анкетування) ([https://cqa.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/149/2025/02/ekolohiia-tretij-osvitnij-riven-01\\_27\\_2025-02\\_04\\_2025.pdf](https://cqa.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/149/2025/02/ekolohiia-tretij-osvitnij-riven-01_27_2025-02_04_2025.pdf)) показав їхню задоволеність наданими можливостями для формування ІОТ.

#### **5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності**

Практична підготовка за ОНП «Екологія» забезпечує формування загальних і фахових компетентностей здобувачів вищої освіти (ІК, ЗК 01, ЗК 02, СК 05, СК 06). Практична підготовка аспірантів реалізується через виконання наукових досліджень у наукових лабораторіях, у польових умовах та на базі філій університету, обробку даних та аналіз літератури, написання публікацій та звітів про виконану НДР, участь у конференціях, написання рукописів дисертацій і педагогічну практику. Практична підготовка, необхідна для подальшої професійної діяльності, здійснюється засвоєнням ОК 02, ОК 04, 05, 08 та ВК. Інформація про публікаційну діяльність, участь у конференціях, залучення аспірантів до виконання НДР висвітлена на офіційній сторінці кафедри біології та екології «Навчання через дослідження» (<https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/03/publikatsii-aspirantiv.pdf>). Практична підготовка здобувачів ВО у напрямі розвитку їх викладацької майстерності забезпечується ОК 04 й ОК 10. ОНП та навчальним планом передбачено практичну підготовку обсягом 3 кредити ЄКТС (90 год.). Проходження педагогічної практики регламентується «Положенням про введення в дію програми педагогічної практики здобувачів наукового ступеня доктора філософії» ([https://vad.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/156/2020/09/253\\_01.06.2020.pdf](https://vad.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/156/2020/09/253_01.06.2020.pdf)). Аспірантів залучають до проведення лекцій, практичних та лабораторних занять, до підбору і використання сучасних наочних матеріалів у процесі проведення занять (презентації, відеофільми, тестовий контроль) під керівництвом своїх наукових керівників. На заключному етапі здобувач подає на випускову кафедру звіт, захищає його і отримує залік за ОК 10. Всі респонденти високо оцінюють рівень задоволеності практичною підготовкою під час навчання в аспірантурі ([https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/02/ekolohiia-tretij-osvitnij-riven-01\\_27\\_2025-02\\_04\\_2025.pdf](https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/02/ekolohiia-tretij-osvitnij-riven-01_27_2025-02_04_2025.pdf)).

#### **6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок**

Аналіз ОНП Екологія показує, що в ній передбачені компетентності, які забезпечують формування соціальних навичок (soft skills): ЗК 01 (Здатність працювати в міжнародному контексті з проблем екології, охорони довкілля і раціонального природокористування) – формує ОК 01 «Іноземна мова»; СК 04 (Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти у сфері екології охорони довкілля та природокористування, виконувати роль лідера під час їх реалізації) - формує ОК 02 «Організація наукової діяльності», ОК 03 «Філософія та методологія науки», ОК 05 «Управління науково-дослідницькими проектами», ОК 06 «Екологічні студії (наукові семінари за темами дисертаційних досліджень), ОК 07 «Методологія ОВД і CEO»; СК 06 (Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті) формують ОК 01 «Іноземна мова», ОК 04 «Інноваційні педагогічні технології у вищій освіті та професійна етика», ОК 05, ОК 06, ОК 08 «Оцінка компонентів екосистем», ОК 10 «Педагогічна практика». Лідерські, ораторські, комунікативні здібності; креативність; адаптивність; володіння іноземними мовами та ін. здобувачі ВО мають можливість отримати завдяки поєднанню ОК у НП та можливістю активної участі у НДР, організаційній і просвітницькій роботі. Участь аспірантів в конференціях, просвітницьких і профорієнтаційних заходах, семінарах, а також колективна діяльність на семінарських заняттях надає навички комунікації, лідерства, командної роботи. Формування soft skills також досягається шляхом написання наукових статей та грантових заявок. Аспіранти беруть участь у наукових, волонтерських, просвітницьких, мистецьких заходах, які ініціює і проводить кафедра біології та екології: низки біоекологічних хакатонів

(<https://kbe.pnu.edu.ua/2024/04/04/vesnianyj-bioekolohichnyj-khakaton>; <https://kbe.pnu.edu.ua/2023/05/16/6342/>), еколого-мистецькому НЕсемінарі "Код нації. Екологічне підґрунтя" (<https://pnu.edu.ua/blog/2023/05/19/47547/>), заходах на підтримку військових "Код нації: екологічне підґрунтя (вишиті сталю)" (<https://kbe.pnu.edu.ua/2024/05/16/blahodijnyj-auksion-lotareia-kod-natsii-ekolohichne-pidhruntia-vyshyti-stalliu/>), фотовиставці з циклом еколого-просвітницьких лекцій "Білий слон на Чорній горі" (<https://kbe.pnu.edu.ua/2024/04/12/vystavka-svitlyn-vasyliia-fitsaka-unikalna-pryroda-karpat-kriz-ob-iektyv>).

**7. Обсяг окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає законодавству, фактичному навантаженню здобувачів, та програмним результатам навчання**

Обсяг кредитів ЄКТС - 60 (включно із самостійною роботою), з яких 42 кредити спрямовано на формування компетентностей, визначених Стандартом ВО за спеціальністю 101 "Екологія" для третього рівня ВО (<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/12/24/101-Ekolohiya-dokt.filos.pdf>), Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ПНУ (<https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf>), Положенням про освітні програми у ПНУ імені Василя Стефаника ([https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/06/polozhennija-pro-OP\\_16.06.2022.pdf](https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/06/polozhennija-pro-OP_16.06.2022.pdf)). Цикл загальної підготовки має обсяг 21 кредит, цикл професійно-наукової підготовки – 18 кредитів. Обсяг педагогічної практики становить 3 кредити. Тижневе навантаження від 10 до 14 годин. Загальний обсяг годин – 1800 годин, з них аудиторних 570 год. (31,7%), самостійна робота – 1230 год (68,3%). Обсяг самостійної роботи здобувача освіти становить від 1/3 до 2/3 від ОК. Теоретичне навчання складає 56 тижнів, екзаменаційна сесія – 6 тижнів, практика – 2, науково-дослідна робота – 99, атестація – 7 (упродовж 1-4 років навчання), попередній захист – 1, захист дисертації – 1, канікули – 36 тижнів. Науково-дослідна робота передбачена у 4 семестрі (2-й рік навчання) – 18 тижнів, на третьому році навчання – 41 тиждень, на четвертому – 40 тижнів. Аудиторні заняття проходять згідно графіка навчального процесу і електронного розкладу <https://asu.pnu.edu.ua>. Ресурси для організації освітнього процесу для самостійного опрацювання матеріалу за ОК ОНП Екологія представлено на платформі дистанційного навчання.

**8. Структура освітньої програми, освітні компоненти забезпечують практикоорієнтованість освітньої програми або узгоджені із завданнями та особливостями дуальної форми здобуття освіти (у разі реалізації цієї форми на освітній програмі)**

Практикоорієнтованість ОНП "Екологія" забезпечується наявністю педагогічної практики обсягом 3 кредити (згідно «Програми педагогічної практики здобувачів третього освітньо-наукового рівня підготовки доктора філософії (phd) ПНУ ім. В. Стефаника» <https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/01/polozhennia-pro-praktyku.pdf>), науково-дослідною роботою здобувачів, підготовкою публікацій, участю у конференціях, семінарах, круглих столах й інших публічних заходах, поданням грантових заявок, реалізацією науково-дослідницьких, освітніх і просвітницьких проєктів. Співпраця з науковими установами - залучення аспірантів до наукових досліджень та проєктів дозволяє їм брати участь у реальних наукових розробках і отримувати нові знання. Навички практичної лабораторної роботи вдосконалюються аспірантами на лабораторних заняттях під час вивчення ОК о8. У ЗВО діє Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої і вищої освіти у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 2, введено в дію наказом ректора №176 від 13.03.2024 р. <https://cutt.ly/qw2CLRG5>). Наразі на ОНП "Екологія" відсутня дуальна форма навчання, проте окремі елементи дуальної форми освіти реалізуються в циклі практичної підготовки: навчання на робочих місцях, участь у наукових заходах різних рівнів.

**9. Освітня програма забезпечує набуття здобувачами вищої освіти компетентностей, направлених на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1, визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722**

ОНП "Екологія" забезпечує набуття здобувачами ВО навичок і компетентностей, які сприяють досягненню глобальних цілей сталого розвитку відповідно до Статуту ПНУ (<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/05/Statyt-2021.pdf>), Стратегії розвитку на 2020 - 2027 pp. ([https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%9F%D0%9D%D0%A3\\_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%822022.pdf](https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%9F%D0%9D%D0%A3_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%822022.pdf)). Пріоритетними напрямками діяльності університету з позиції сталого розвитку (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>) є: надання якісних освітніх послуг, спрямованих на підготовку високопрофесійних фахівців (ціль 4); спрямування освітнього та наукового потенціалу на розвиток і зміцнення регіону (ціль 8); забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності (ціль 9). У ПНУ реалізується політика рівних можливостей, що забезпечує гендерну рівність (ціль 5). Реалізацією численних соціальних проєктів ПНУ сприяє досягненню цілей 1, 2, 3, а результативні волонтерські рухи і проєкти, спрямовані на оцінку екологічних наслідків військових дій, сприяють реалізації цілі 16; налагодження міжнародних зв'язків - цілі 17. Тематика дисертаційних досліджень орієнтована на досягнення більшості глобальних цілей сталого розвитку з акцентом на цілі 6, 7, 13, 14, 15. На досягнення цілей сталого також орієнтовані ОК ОНП, зокрема, ОК о7 і ОК о8 - на цілі 6, 7, 11, 13; ОК о5 - на ціль 8; ОК о4 - на ціль 9. Діяльність кафедри біології та екології має також чітко виражені екологічні орієнтири, підпорядковані ключовим цілям сталого розвитку, що підтверджено відомостями, зазначеними у «Звіті університету зі сталого розвитку» (<https://pnu.edu.ua/zvit-shchodo-vikonannia-strategii-v-konteksti-tsilej-staloho-rozvytku>).

**Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання**

## Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

## Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

## Аналіз

**1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою укладені відповідно до Умов (Порядку) прийому на навчання для здобуття вищої освіти є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному вебсайті закладу вищої освіти**

Вступ на ОНП "Екологія" третього рівня ВО проходить на основі освітньо-кваліфікаційного рівня/ступеня спеціаліста/магістра відповідно до Положення про організацію вступних випробувань у ПНУ (<https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/polozhennia-pro-vstupni-vyprobuvannia-2024.pdf>), Положення про Приймальну комісію ПНУ (<https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/19-05-polozhennia-pro-pryjmalnu-komisiuu-trykarpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylii-stefanyka.pdf>), [https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/polozhennia-pro-pryjmalnu-komisiuu\\_2025.pdf](https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/polozhennia-pro-pryjmalnu-komisiuu_2025.pdf)), Положення про Апеляційну комісію ПНУ (<https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/polozh-pro-apeliats-komisiuu-2024.pdf>). Інформація про вступ на навчання та правила прийому в аспірантуру за 2024 рік представлено в оприлюднених документах, розміщених на офіційному веб-сайті на вкладках: Приймальна комісія <https://admission.pnu.edu.ua/or-doktora-filosofii-phd-doktora-nauk-2024>; Каталог ОНП: Доктор філософії (<https://nmv.pnu.edu.ua/doktor-filosofii>), Розклад вступних випробувань (<https://admission.pnu.edu.ua/rozklad-vstupnykh-vyprobuvan>), Для вступників із ТОТ. Освітні центри «Крим-Україна», «Донбас-Україна» (<https://admission.pnu.edu.ua/osvitni-tsentry-krum-ukraina-donbas-u>), Результати вступу (<https://admission.pnu.edu.ua/rezultaty-vstupu-2024>). У рубриці «Процедура реєстрації на ЄВІ до аспірантури у 2024 році» (<https://admission.pnu.edu.ua/protsedura-reiestratsii-na-ievi-do-aspirantury-u-2024-rotsi>) наведено перелік документів для вступу до аспірантури, строки подачі заяв, проведення вступних випробувань, зарахування; перелік конкурсних предметів; обсяги прийому вступників, вартість навчання у 2024 році; програмові вимоги до вступних випробувань.

**2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують її особливості**

Згідно із Положеннями Університету, вступник в аспірантуру подає сертифікат складання ЄВІ в 2023 з оцінкою за тест з іноземної мови не менше ніж 130 балів або 2024 році з оцінкою за тест з ТЗНК не менше ніж 160 балів, список опублікованих наукових праць і винаходів та їх копії (за наявності), що є допуском до складання іспитів в університеті (<https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/rejtnh-sajt-hotovyj-dopushcheni.pdf>). Якщо особи вступають до аспірантури з іншої галузі знань або спеціальності, ніж та, яка зазначена в дипломі магістра (спеціаліста), вони складають додаткове вступне випробування за спеціальністю 101-Екологія, яке оцінюється «достатньо/недостатньо». Відбір вступників для зарахування на навчання за ступенем доктора філософії за спеціальністю 101-Екологія при прийомі на навчання на основі освітньо-кваліфікаційного рівня/ступеня спеціаліста/магістра до ПНУ за суміжною спеціальністю здійснюється під час вступного випробування «Комплексний іспит з екології» за Програмою, яка розміщена на сайті ([https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2024/04/prohrama-vstupnykh-vyprobuvan\\_doktor\\_filosofii\\_ekolohiia\\_osnovnyj-ispit\\_-2024-r.pdf](https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2024/04/prohrama-vstupnykh-vyprobuvan_doktor_filosofii_ekolohiia_osnovnyj-ispit_-2024-r.pdf)). Програма містить основні питання з "Комплексний іспит з екології" та перелік рекомендованої літератури. Програма додаткового фахового випробування розміщена на сайті: [dmission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2024/04/prohrama-vstupnoho-vyprobuvannia\\_doktor-filosofii\\_ekolohiia\\_nesumizhna-spetsialnist\\_2024.pdf](https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2024/04/prohrama-vstupnoho-vyprobuvannia_doktor-filosofii_ekolohiia_nesumizhna-spetsialnist_2024.pdf), включає перелік питань та перелік рекомендованої літератури. Програмові вимоги для проведення фахових випробувань з екології формуються кафедрою біології та екології за участю гаранта ОНП та оновлюються щорічно відповідно до новітніх досягнень в екологічній галузі, затверджуються головою Приймальної комісії не пізніше ніж за три місяці до початку прийому заяв вступників. Для вступників на навчання для здобуття ступеня доктора філософії вступні випробування проводяться у письмовій формі за тестовими технологіями із використанням комп'ютерної техніки. Час, який виділяється вступнику для підготовки на вступному випробуванні складає одну академічну годину. Вступні іспити оцінюються за 200-бальною шкалою (<https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/polozhennia-pro-vstupni-vyprobuvannia-2024.pdf>). Зразки білетів для основного і додаткового випробувань містять по 10 тестових завдань з однією правильною відповіддю. Зазначена кількість питань не дає можливості об'єктивно оцінити вступника, тому рекомендується переглянути кількість та структуру тестів для вступного фахового та додаткового іспиту. Порядок подання і розгляду апеляції вступників визначено Положенням про апеляційну комісію ПНУ поточного року, яке оприлюднюють на сайті Університету до початку вступних випробувань (<https://admission.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/polozhennia-pro-vstupni-vyprobuvannia-2024.pdf>).

**3. Заклад вищої освіти у межах освітньої програми здійснює визнання програмних результатів навчання та кваліфікацій, здобутих на інших освітніх програмах (зокрема під час академічної мобільності). Таке визнання здійснюється відповідно до чітких і зрозумілих правил, що не суперечать національному законодавству та міжнародним актам, є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються. Процедура та прийняті рішення про визнання належним чином документуються відповідно до законодавства**

В ПНУ розроблено та впроваджено процедури визнання результатів навчання, отриманих на інших ОП і висвітлено в ряді положень: Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу ПНУ імені Василя Стефаника ([https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.46\\_2023-polozhennia-pro-akademichnu](https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.46_2023-polozhennia-pro-akademichnu)

mobilnist-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu-trykarpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylia-stefanyka-.pdf), Положення про порядок визнання результатів навчання та ліквідацію академічної різниці (введено в дію наказом ректора від 12.06.2023 р. № 362) ([https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/06/02.07.54\\_2023-polozhennia-pro-poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-ta-likvidatsii-akademichnoi-riznytsi.pdf](https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/06/02.07.54_2023-polozhennia-pro-poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-ta-likvidatsii-akademichnoi-riznytsi.pdf)), які розміщені на офіційному сайті ЗВО і є доступними для усіх учасників освітнього процесу. Визнання результатів навчання здійснюється за заявою здобувача освіти на підставі академічної довідки або додатка до документа про освіту. Розпорядженням декана створюється предметна (експертна) комісія у складі не менше трьох осіб. Перезарахування результатів навчання з ОК проводиться на підставі порівняння освітньої програми (ОК) відповідної спеціальності та академічної довідки або додатку до документа про попередню освіту, кількості кредитів та інформацією про систему оцінювання навчальних здобутків у закладі-партнері. Практика застосування процедури визнання результатів навчання на ОНП Екологія третього рівня вищої освіти в ПНУ відсутня. Академічна мобільність передбачає можливість учасників освітнього процесу навчатися, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти або науковій установі на території України чи поза її межами (ст.1 Закону України «Про вищу освіту»). Детальна інформація про цілі, завдання, форми, способи і порядок реалізації розміщена на сайті університету: <https://ic.pnu.edu.ua/zahalna-akademichna-mobilnist-stu>. Інформування здобувачів з питань академічної мобільності здійснюється систематично гарантом ОНП, НПП, працівниками відділу міжнародних відносин ПНУ <https://ic.pnu.edu.ua/zahalna-akademichna-mobilnist-stu>. ПНУ імені Василя Стефаника є членом восьми міжнародних консорціумів, має понад 140 діючих угод з науковими та навчальними установами зарубіжжя (у тому числі понад 70 угод з польськими інституціями), а також з численними науковими і навчальними установами України, що створює сприятливі умови для академічної мобільності здобувачів у разі завершення військового стану в Україні.

**4. Заклад вищої освіти у межах освітньої програми здійснює визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти. Таке визнання здійснюється відповідно до чітких і зрозумілих правил, що не суперечать законодавству, є доступними для всіх учасників освітнього процесу**

Правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, є доступними для усіх учасників освітнього процесу і висвітлені в Положенні про порядок визнання результатів навчання та ліквідацію академічної різниці ([https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/06/02.07.54\\_2023-polozhennia-pro-poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-ta-likvidatsii-akademichnoi-riznytsi.pdf](https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/06/02.07.54_2023-polozhennia-pro-poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-ta-likvidatsii-akademichnoi-riznytsi.pdf)). У рамках вивчення ОК НПП інформують аспірантів про порядок зарахування результатів неформальної освіти. Аспіранти мають можливість брати активну участь в дистанційних курсах, вебінарах, тренінгах (Prometheus, Coursera, EdEra, Всеосвіта тощо). У ПНУ функціонують платформи для неформальної освіти: Центр інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem» <https://ciot.pnu.edu.ua>, проектно-освітній центр «Агенти змін» <https://projects.pnu.edu.ua/other-projects/agents-of-changes1>, Paragraph

(<https://senat.pnu.edu.ua/%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BC/%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B9%D0%B8-%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80-paragraph>). У Центрі інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem» (<https://nauka.pnu.edu.ua/%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80-%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE>) функціонують курси підвищення кваліфікації для здобувачів PhD і НПП, обсягом 30 академічних годин. Зарахування результатів неформальної освіти з ОК передбачені за заявою здобувача вищої освіти на ім'я декана за погодженням із завідувачем відповідної кафедри на підставі сертифіката про практику/стажування, або сертифіката про проходження тренінгу. У звіті про СО зазначено, що приклади застосування рішення щодо визнання результатів навчання аспірантів, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті на ОНП Екологія, відсутні. На сайті університету є інформація про неформальну освіту (сертифікати) на інших ОНП (<https://kag.pnu.edu.ua/navchannia-cherez-doslidzhennia>), а на сторінці кафедри біології та екології у рубриці «Навчання через дослідження» (<https://kbe.pnu.edu.ua/navchannia-cherez-doslidzhennia-2>) представлена інформація про неформальну освіту аспірантів.

**Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою**

**Рівень відповідності (експертна група)**

Рівень В

**Рівень відповідності (ГЕР)**

Рівень В

**Аналіз**

**1. Освітній процес відповідає вимогам законодавства. Методи, засоби та технології навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі мети та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи**

Освітній процес за ОНП «Екологія» реалізується відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в ПНУ імені Василя Стефаника (<https://surl.li/xxokfz>), що визначає методи, засоби та технології навчання. Навчання проводиться із використанням традиційних та інноваційних підходів, включаючи мультимедійні лекції, інтерактивні семінари-дискусії, кейс-стаді, проблемно-орієнтовані методи, тренінги та проєктне навчання. В межах ОК 4 «Інноваційні педагогічні технології у вищій освіті» використовуються цифрові інструменти, інтерактивну

інфографіку, відеолекції тощо. ОК 6 «Екологічні студії (наукові семінари за темами дисертаційних досліджень)» сприяє розвитку критичного мислення та навичок наукового аналізу, необхідних для проведення самостійних досліджень. Зазначені методи сприяють досягненню мети ОНП, оскільки формують дослідницькі та викладацькі навички здобувачів. Студентоцентризований підхід реалізується через гнучкість навчального процесу, використання цифрових платформ та залучення здобувачів до оцінювання якості освітнього процесу (<https://d-learn.pnu.edu.ua>, <https://zoom.us>, <https://meet.google.com>). Анкетування аспірантів засвідчило високу оцінку методів навчання (<https://surl.li/jscwvi>). Академічна свобода забезпечується через індивідуальні освітні траєкторії, вибір дисциплін та гнучкість проходження тестувань, а також право здобувачів самостійно визначати напрями досліджень, обирати наукових керівників, брати участь у конференціях та публікаціях (<https://surl.li/qcrstu>). Методи, засоби і технології навчання забезпечують реалізацію студентоцентризованого підходу та сприяють досягненню програмних результатів.

## **2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів (у формі робочої програми навчальної дисципліни, силабуса)**

Усі учасники освітнього процесу мають змогу вчасно отримати інформацію щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання. На сайті Відділу аспірантури і докторантури Університету <https://surl.li/qxcqay> є доступна інформація про перелік спеціальностей, навчальні плани, розклад занять, нормативні документи. Критерії оцінювання, як і мета дисципліни та програмні результати навчання, чітко описані в робочих програмах (силабусах) (<https://kbe.pnu.edu.ua/sylabusy-2>). Також аспіранти мають доступ до всіх силабусів дисциплін та навчально-методичних матеріалів через систему дистанційного навчання (<https://d-learn.pnu.edu.ua>). Здобувачі поінформовані щодо змісту ОК, викладачі особисто ознайомлюють їх із відповідною інформацією на початку навчального процесу на першому занятті з ОК. Інформаційне забезпечення є своєчасним, повним та доступним. Для зручності здобувачів створено путівник для науковця (<https://surl.gd/qlwmvy>) та путівник для аспірантів (<https://surl.lu/nwgyvi>).

## **3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та мети освітньої програми**

Науково-дослідна робота є невід'ємною частиною освітнього процесу на ОНП, що відповідає цілям та завданням програми. Освітній процес реалізується за принципом «навчання через дослідження», що підтверджується структурою ОК: ОК 05 «Управління науково-дослідницькими проектами» <https://surl.li/cc/cmklk> сприяє формуванню у здобувачів навичок підготовки грантових заявок, планування експериментальних досліджень та управління науковими проектами; ОК 06 «Екологічні студії» <https://surl.li/cc/iosjcu> орієнтована на аналіз літературних джерел, критичне осмислення наукових концепцій та презентацію власних досліджень у форматі наукових семінарів. Тематика дисертаційних досліджень здобувачів інтегрована в загальну наукову діяльність кафедри біології та екології, що підтверджується їхньою відповідністю напрямам кафедральних досліджень, зокрема екологічного моніторингу, оцінки впливу на довкілля, формування екологічної мережі тощо. Завідувачка кафедри Миленька М.М. зазначила, що теми дисертаційних робіт є складовими загальних дослідницьких проектів кафедри <https://surl.li/tkmvvg>, що сприяє їхній актуальності та інтеграції у ширший науковий контекст. Здобувачі беруть активну участь у науково-дослідній роботі кафедри та апробації результатів своїх досліджень. Вони регулярно виступають на міжнародних і всеукраїнських конференціях, зокрема «Сталий розвиток і охорона довкілля», «Екологічні виклики XXI століття», а також на щорічних науково-практичних заходах ПНУ. У рамках виконання науково-дослідних робіт аспіранти залучені до проектів екологічного моніторингу, зокрема досліджень змін клімату та впливу військових дій на довкілля, які реалізуються спільно з науковими установами України та міжнародними організаціями. Окремим критерієм атестації здобувачів є публічний захист дисертаційної роботи, що вимагає апробації отриманих результатів у науковому середовищі. Для цього аспіранти публікують наукові статті разом із науковими керівниками, беруть участь у семінарах та круглих столах, що дозволяє їм вдосконалювати дослідницькі навички. Навчальний процес сприяє розвитку їхніх дослідницьких компетентностей, а інтеграція дисертаційних досліджень у кафедральні тематики підсилює якість наукової роботи та забезпечує участь у спільних міжнародних дослідницьких ініціативах.

## **4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) систематично оновлюють зміст освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі**

Оновлення робочих програм і силабусів ОК на ОНП ПНУ імені Василя Стефаника здійснюється щорічно відповідно до Положення про організацію освітнього процесу (<https://surl.li/xxokfz>). Відповідно до внутрішніх нормативних документів університету, освітні програми затверджуються раз на три роки, а силабуси щорічно переглядаються та оновлюються до початку навчального року. Зміни вносяться на основі результатів реалізації ОК, підвищення кваліфікації НПП, актуальних наукових досліджень та зворотного зв'язку від здобувачів і стейкхолдерів. Наприклад, до ОК 04 «Інноваційні педагогічні технології у вищій освіті» включено матеріали міжнародного проекту Erasmus+ щодо впровадження цифрових освітніх технологій у викладанні, а зміст ОК 06 «Екологічні студії» доповнено аналітичними даними екологічного моніторингу, отриманими під час реалізації наукових досліджень кафедри. Викладачі залучають у навчальний процес результати власних досліджень, наприклад, до ОК 08 «Оцінка компонентів екосистем» інтегровано напрацювання доц. Миленької М.М., отримані в межах проекту USAID щодо впливу військових дій на довкілля України. Також зміни до ОК вносяться за результатами участі викладачів у міжнародних стажуваннях, зокрема, оновлення змісту ОК 10 «Екологічне управління» відбулося з урахуванням досвіду доц. Т. Микитин, отриманого під час академічної мобільності Erasmus+ у FH Joanneum (Австрія). Внесення змін також відбувається з урахуванням опитувань здобувачів та роботодавців: на основі рекомендацій стейкхолдерів до переліку вибіркових дисциплін додано ОК «Екологічна безпека та сталий природокористування», що відповідає сучасним викликам у сфері екології. Наприклад, за пропозицією роботодавця, у навчальний процес інтегровано у вибірковий блок ОК «Методи обліку безхребетних», що сприяло розширенню практичних компетентностей здобувачів у сфері біомоніторингу та оцінки екосистемних показників. Рекомендації здобувачів і роботодавців враховуються задля покращення освітньої програми.

## **5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності за освітньою програмою та закладу вищої освіти**

Інтернаціоналізація освітнього процесу та наукових досліджень на ОНП «Екологія» реалізується через можливості міжнародної академічної мобільності для НПП та здобувачів, зокрема завдяки участі в програмі Erasmus+ KA1, що забезпечує обмін із закордонними університетами. ПНУ підтримує співпрацю з понад 50 закладами вищої освіти світу, що дає можливість викладачам і здобувачам брати участь у міжнародних дослідницьких проєктах, конференціях та стажуваннях. Зокрема, викладачі ОНП проходили міжнародні стажування: Т. Микитин, В. Гнєзділова, Н. Різничук – у межах міжнародних освітніх проєктів, М. Миленка, В. Шпарик, А. Заморока, Р. Черепанин, Г. Мельниченко – у наукових грантових ініціативах. Університет активно підтримує участь НПП у міжнародних заходах, що підтверджується їхньою участю в міжнародних конференціях та онлайн-курсах, наприклад, Connecting Nature and People: The Transformative Power of Trails. Exploring Carrying Capacity. Здобувачі ОНП мають доступ до міжнародних наукових баз даних Scopus, Web of Science через сайт наукової бібліотеки <http://lib.pnu.edu.ua>, що сприяє розширенню їхньої дослідницької діяльності та інтеграції у світову наукову спільноту. Університет також стимулює викладачів до публікації наукових досліджень у міжнародних журналах <https://surl.gd/ygwwns>, що забезпечує інтеграцію міжнародних практик у навчальний процес. У рамках викладання дисципліни ОК 4 «Інноваційні педагогічні технології у вищій освіті» залучаються запрошені іноземні лектори, що сприяє адаптації здобувачів до міжнародного академічного середовища та інтеграції сучасних підходів у викладанні. Водночас, незважаючи на значну кількість міжнародних та грантових програм, підготовкою заявок на участь у них займаються переважно викладачі, тоді як участь здобувачів у міжнародних наукових проєктах є мінімальною.

**Критерій 5.** Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

**Рівень відповідності (експертна група)**

Рівень В

**Рівень відповідності (ГЕР)**

Рівень В

**Аналіз**

**1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дають можливість встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому та оприлюднюються заздалегідь**

Організація освітнього процесу і система оцінювання ПРН на ОНП «Екологія» регламентуються «Положенням про організацію освітнього процесу» (<https://surl.li/acrifb>) та «Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти» (<https://surl.li/carsew>). Інформація про форми контрольних заходів та критерії оцінювання доводиться до здобувачів через ОНП, навчальні плани, силабуси, систему дистанційного навчання (<https://d-learn.pnu.edu.ua>), сайт кафедри (<https://kbe.pnu.edu.ua/sylabusy-2>). Контроль знань здобувачів охоплює поточний, модульний і підсумковий контроль. Поточний контроль проводиться під час семінарських і практичних занять у форматі усного та письмового опитування, онлайн-тестування, презентацій, захисту індивідуальних науково-дослідницьких проєктів. Модульний контроль передбачає оцінювання після завершення певного тематичного блоку ОК та включає аналіз теоретичних знань, фахових компетентностей, практичних навичок, самостійної роботи та виконання творчих завдань. Підсумковий контроль здійснюється у формі екзаменів, заліків і захисту дослідницьких проєктів, результати якого фіксуються в електронних журналах. Атестація аспірантів проводиться двічі на рік на засіданні кафедри біології та екології шляхом аналізу звітів здобувачів про виконання індивідуального плану. Здобувачі користуються інформацією у силабусах, які є на сайті кафедри. Інформація про форми контрольних заходів доводиться до них на першому занятті з ОК та перед відповідним контрольним заходом. Критерії оцінювання є чіткими, зрозумілими та відповідають вимогам ОНП. Вони викладені у силабусах та обговорюються зі здобувачами на початку навчального процесу. Менеджмент університету показує, що прозорість форм контрольних заходів та критеріїв оцінювання підтверджується результатами моніторингу якості освіти (<https://tinyurl.com/45be4bpc>), що аналізується на засіданнях кафедри і центром забезпечення якості.

**2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності). Результати навчання підтверджуються результатами єдиного державного кваліфікаційного іспиту за спеціальностями, за якими він запроваджений**

Форми атестації здобувачів вищої освіти визначаються Стандартом вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, спеціальності 101 «Екологія» (наказ МОН України від 23.12.2021 р. №1421) та Положенням про організацію освітнього процесу в ПНУ імені Василя Стефаника. Наукова складова ОНП передбачає проміжну атестацію аспірантів на засіданні кафедри двічі на рік з метою оцінювання рівня виконання індивідуального плану, надання необхідної підтримки та зворотного зв'язку. Підсумкова атестація здобувачів освітнього рівня доктора філософії здійснюється у формі публічного захисту дисертації, що відповідає вимогам Стандарту вищої освіти. Метою атестації є встановлення відповідності рівня ОНП випускників аспірантури вимогам ОНП доктора філософії за спеціальністю 101 «Екологія». Захист дисертації здійснюється у відкритому форматі з прилюдним представленням результатів дослідження. Він передбачає попередню апробацію наукових здобутків шляхом публікації у фахових наукових виданнях та презентації на конференціях. Єдиний державний кваліфікаційний іспит (ЄДКІ) за спеціальністю 101 «Екологія» не передбачений.

**3. Визначено чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів (у тому числі щодо наукової складової освітньо-наукової програми, за якою здійснюється підготовка здобувачів ступеня доктора філософії), що є доступними для всіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів (зокрема охоплюють процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів), визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми**

Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів відповідно до затверджених університетських положень, які регламентують організацію освітнього процесу і підготовку здобувачів освітньо-наукового рівня (<https://surli.cc/swptyp>, <https://surli.lu/feutff>). Усі учасники освітнього процесу мають доступ до нормативних документів, а також до детальної інформації про форми контрольних заходів та критерії оцінювання, що містяться у силабусах ОК <https://surli.cc/vkmpnv>. Здобувачі ознайомлюються з видами контролю, шкалою оцінювання та порядком їх проведення на початку навчального курсу, а також безпосередньо перед проведенням відповідного контрольного заходу. Всі зазначені факти підтверджено викладачами і здобувачами. Забезпечено об'єктивність екзаменаторів завдяки застосуванню уніфікованих критеріїв оцінювання, використанню інформаційно-комунікаційних технологій та можливості тестового оцінювання. Передбачено анонімність оцінювання під час автоматизованого тестування, а також реалізовано механізми запобігання конфлікту інтересів, що закріплені у Кодексі честі університету. Аспіранти мають право оскаржити необ'єктивність викладача шляхом подання заяви, після чого формується апеляційна комісія для розгляду відповідного звернення. Випадків оскарження результатів контрольних заходів, атестації здобувачів і застосування процедур врегулювання конфлікту інтересів за ОНП не зафіксовано. Університет постійно вдосконалює процедури оцінювання, враховуючи відгуки здобувачів, які збираються через опитування у системі дистанційного навчання <https://d-learn.pnu.edu.ua>. За результатами таких опитувань коригуються критерії оцінювання та зміст силабусів, що сприяє підвищенню прозорості освітнього процесу і результативності оцінювання здобувачів. ПНУ імені Василя Стефаника забезпечує відповідність ОНП встановленим стандартам і вимогам, які регламентують організацію, проведення контрольних заходів та оцінювання результатів навчання.

**4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політику і процедури дотримання академічної доброчесності, яких послідовно дотримуються всі учасники освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через її імплементацію у культуру якості закладу вищої освіти) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності**

В ПНУ імені Василя Стефаника дотримуються стандартів академічної доброчесності, підтримуючи їх впровадження через низку нормативних документів, включаючи Кодекс честі (<https://surli.li/lqvimh>), Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності (<https://surli.li/yvtywt>) та Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності (<https://surli.li/gbkilo>). Університет забезпечує комплексний підхід до запобігання академічним порушенням шляхом застосування технологічних рішень, зокрема перевірки кваліфікаційних робіт здобувачів за допомогою антиплагіатної системи Plagiat.pl (<https://plagiat.pl>). Раніше використовувана система Unicheck вже не працює. Водночас на сайті кафедри функціонує спеціалізована сторінка «Академічна доброчесність» (<https://surli.li/eetuus>), яка містить нормативні документи та інформацію щодо перевірки робіт. Оперативне реагування на випадки порушень академічної доброчесності забезпечується через діяльність Комісії з питань етики та академічної доброчесності. Випадки можливих порушень аналізуються на засіданнях кафедр та вченої ради факультету, а в разі підтвердження академічного порушення можуть бути застосовані санкції, визначені нормативними документами університету. До можливих наслідків відносяться анулювання результатів контрольних заходів, повторне проходження оцінювання або, у випадку систематичних порушень, відрахування здобувача з університету. Здобувачі ознайомлені з основними положеннями Кодексу честі університету, механізмами перевірки академічної доброчесності та процедурами оскарження результатів оцінювання. Їм доступна інформація про санкції за порушення академічної доброчесності, а також про можливість звернення до Комісії з питань етики у разі виникнення спірних ситуацій. Водночас випадків оскарження результатів контрольних заходів або застосування санкцій за академічні порушення за ОНП не зафіксовано. Університет активно формує культуру академічної доброчесності через інформаційно-роз'яснювальні заходи, такі як Школа академічної доброчесності, де проводяться вебіари, тренінги, інтерактивні семінари. Серед таких заходів: вебінар на честь Міжнародного дня академічної доброчесності (<https://surli.gd/omxalf>) та онлайн-семінар «Система забезпечення академічної доброчесності в ПНУ» (<https://surli.cc/kvbmwh>). Університет здійснює моніторинг дотримання принципів академічної етики через соціологічні опитування, зокрема «Викладач очима студента» (<http://tinyurl.com/45be4bpc>). Також на сайті університету діє форма зворотного зв'язку (<https://cutt.ly/rwMz85uR>), яка дозволяє здобувачам освіти повідомляти про непроведені заняття, висловлювати зауваження та пропозиції щодо організації освітнього процесу.

## **Критерій 6. Людські ресурси**

### **Рівень відповідності (експертна група)**

Рівень В

### **Рівень відповідності (ГЕР)**

Рівень В

### **Аналіз**

**1. Викладачі, залучені до реалізації освітньої програми, з огляду на їх кваліфікацію та/або професійний досвід спроможні забезпечити освітні компоненти, які вони реалізують у межах освітньої програми, з урахуванням вимог щодо викладачів, визначених законодавством**

Викладачі, залучені до реалізації ОНП, мають відповідний рівень академічної та професійної кваліфікації, що забезпечує якісну підготовку здобувачів. Реалізацію ОК здійснюють 4 доктори наук, професори, 1 професор, кандидат наук та 5 доцентів, кандидатів наук, що підтверджено відповідними дипломами про наукові ступені та атестатами про вчені звання. Викладачі мають наукові публікації у фахових та міжнародних виданнях, активно беруть участь у наукових конференціях, виконують науково-дослідні роботи, залучені до міжнародних наукових проєктів. Їхня кваліфікація відповідає вимогам, визначеним у п. 37 та 38 Постанови КМУ №365 від 24.03.2021 р. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2021-%D0%BF#Text>), що підтверджує їхню спроможність забезпечувати ОК програми. У разі потреби університет має механізми оновлення кадрового потенціалу відповідно до «Положення про порядок заміщення посад науково-педагогічних працівників» (<https://surl.li/ampunf>) і «Положення про кадрове забезпечення» (<https://surl.li/grratl>). Конкурсний відбір здійснюється відкрито, враховуючи рівень професійного досвіду, науковий рейтинг, публікаційну активність та кваліфікаційні вимоги до викладачів. Документальне засвідчення науково-педагогічного рівня НПП здійснюється через дипломи про вищу освіту, дипломи доктора філософії та доктора наук, атестати про вчені звання, сертифікати про підвищення кваліфікації, підтвердження участі у міжнародних наукових проєктах та публікації у міжнародних наукометричних базах даних Scopus і Web of Science. Підвищення викладацької майстерності та професійної кваліфікації здійснюється згідно з «Положенням про підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників» (<https://surl.gd/zyxarw>). Викладачі беруть участь у курсах англійської мови, міжнародних стажуваннях, наукових конференціях, що підтверджується сертифікатами та відповідними звітами. Для стимулювання наукової діяльності запроваджено систему преміювання за публікації у міжнародних виданнях (<https://tinyurl.com/yc6us4xy>) та можливість отримання творчих відпусток для написання дисертацій, підручників і монографій (<https://tinyurl.com/yc6c2z48>).

**2. Процедури конкурсного відбору викладачів є прозорими, недискримінаційними, дають можливість забезпечити потрібний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми та послідовно застосовуються**

Процедура конкурсного відбору викладачів у ПНУ імені Василя Стефаника ґрунтується на принципах прозорості, об'єктивності та неупередженості, що забезпечує залучення фахівців із належним рівнем професіоналізму для реалізації ОНП. Відповідно до «Положення про порядок заміщення посад науково-педагогічних працівників» (<https://surl.gd/dwskfq>), оцінюються професійний досвід кандидатів, їхні наукові досягнення за останні п'ять років, що відповідають ліцензійним вимогам (п. 37, 38). Обов'язковими критеріями є наявність наукового ступеня, вченого звання, підтверджена наукова і методична діяльність, публікації у виданнях, що індексуються у Scopus і Web of Science, а також документально підтверджене підвищення кваліфікації. Конкурсний відбір включає розгляд поданих матеріалів на засіданнях кафедри та вченої ради факультету, а остаточне рішення ухвалюється шляхом таємного голосування. Процедура конкурсного відбору здійснюється відкрито, забезпечуючи рівні можливості для всіх кандидатів і сприяючи залученню висококваліфікованих фахівців. Важливу роль відіграє механізм оцінювання педагогічної діяльності викладачів, що передбачає врахування студентських опитувань та аналіз результатів навчальних досягнень здобувачів освіти. Кваліфікація викладачів відповідає вимогам ліцензійних умов та критеріям забезпечення якості освітнього процесу. Процедури конкурсного відбору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації ОНП.

**3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців, їх організації, професіоналів-практиків та експертів галузі до реалізації освітнього процесу**

ПНУ імені Василя Стефаника активно залучає роботодавців, професіоналів-практиків та експертів галузі до освітнього процесу. У 2024 році гостьові лекції та майстер-класи провели д.б.н., член-кор. НАН України Олександр Ходосовцев та д.б.н., проф. Іван Мойсієнко, які висвітлювали питання екологічного моніторингу і біорізноманіття, що підтверджено протоколами засідань кафедри. Співпраця з роботодавцями здійснюється через укладені договори з Державним агентством лісових ресурсів України (<https://forest.gov.ua>), Національним природним парком «Гуцульщина» (<https://hutsulpark.org>) та іншими екологічними та природоохоронними установами. Центр забезпечення якості освіти регулярно проводить опитування роботодавців щодо рівня підготовки випускників, результати яких доступні за посиланням: [https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/02/ekolohiia-tretij-osvitnij-riven-01\\_27\\_2025-02\\_04\\_2025.pdf](https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/02/ekolohiia-tretij-osvitnij-riven-01_27_2025-02_04_2025.pdf). Під час зустрічі з роботодавцями було зазначено, що їхні пропозиції щодо змісту освітньої програми враховані, зокрема, додано вибірковий компонент ВК 11. Методи обліку безхребетних (<https://surl.gd/mkbbkrj>). Аспірантами підтверджують, що вони мають позитивний досвід взаємодії з роботодавцями та підтримують розширення практичних компонентів навчання через стажування та участь у спільних проєктах з екологічними установами. Представники зовнішніх стейкхолдерів залучені до реалізації освітнього процесу у різних формах, включаючи проведення спільних семінарів та круглих столів, організацію для здобувачів та викладачів відвідувань компаній, участь у конференціях, соціальних заходах, обговорення ОНП, партнерську участь та забезпечення бази для проведення наукових досліджень. Університет забезпечує взаємодію з роботодавцями, враховує їхні рекомендації та активно сприяє інтеграції професійної спільноти в освітній процес. ОНП має перспективи для подальшого вдосконалення шляхом налагодження системної та регулярної співпраці з провідними представниками галузі в напрямі дослідницької діяльності.

**4. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями, заохочує розвиток викладацької майстерності**

ПНУ імені Василя Стефаника активно сприяє професійному розвитку викладачів через реалізацію внутрішніх програм підвищення кваліфікації та співпрацю з міжнародними й національними партнерами. Підвищення кваліфікації здійснюється відповідно до «Положення про підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників» (<https://surl.li/ztgbhp>), яке передбачає різні формати навчання, зокрема участь у стажуваннях, наукових

конференціях, тренінгах, вебінарах, міжнародних проектах. Університет стимулює розвиток викладацької майстерності через фінансове заохочення, зокрема преміювання за публікації у журналах, що індексуються в Scopus та Web of Science (<https://surli.cc/iykmur>). Викладачам також надається можливість зменшення навчального навантаження для проведення досліджень і написання наукових робіт. Крім того, діють курси підвищення кваліфікації з педагогічної майстерності, зокрема тренінги з використання цифрових технологій у викладанні, як-от «Використання додатків Google в роботі викладача» (<https://surl.li/wcsvlo>). У 2024 році викладачі кафедри біології та екології, зокрема проф. О. Будник і доц. Л. Никируй, пройшли стажування у рамках програми Erasmus+ у Вроцлавському університеті (Польща), що підтверджено відповідними сертифікатами. Також у 2023 році було реалізовано проєкт з підготовки англomовних наукових публікацій, у межах якого викладачі проходили курси академічної англійської мови. Важливим аспектом підтримки викладачів є надання творчих відпусток для завершення дисертаційних досліджень та написання монографій (<https://tinyurl.com/yc6c2z48>). За успішний захист дисертацій передбачена одноразова фінансова підтримка, а також можливість отримання грантів для проведення досліджень. Викладачі, які мають найвищий рейтинг за результатами оцінювання, отримують ректорські надбавки до посадового окладу, що сприяє підвищенню мотивації до наукової діяльності, про що зазначено менеджментом університету та НПП. Університет створює умови для професійного розвитку викладачів, проте існує потенціал для вдосконалення механізмів довгострокового міжнародного стажування.

## **Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси**

### **Рівень відповідності (експертна група)**

Рівень В

### **Рівень відповідності (ГЕР)**

Рівень В

### **Аналіз**

#### **1. Навчально-методичне забезпечення освітньої програми, фінансові та матеріально-технічні ресурси (програмне забезпечення, обладнання, бібліотека, інша інфраструктура тощо) забезпечують досягнення визначених освітньою програмою мети освітньої програми та програмних результатів навчання**

Навчально-методичне забезпечення, фінансові та матеріально-технічні ресурси забезпечують досягнення мети і ПРН. Фінансування ОНП здійснюється відповідно до Статуту та інших нормативних документів ПНУ, що дозволяє оновлювати обладнання і програмне забезпечення. Докладніше про фінансове забезпечення подано на: <http://surl.li/gmlgq>, <https://cutt.ly/ptowbuZ>, <https://cutt.ly/etowc5V>. ЗВО має сучасну матеріальну базу та розвинену соціальну інфраструктуру. Для підготовки аспірантів використовуються аудиторії університету та факультету природничих наук. Важливу роль відіграють Центр інноваційних освітніх технологій «PNU-EcoSystem» (<https://ciot.pnu.edu.ua>), Молодіжний центр «Paragraph» (<https://paragraph.if.ua>), проєктно-освітній центр «Агенти змін» (<http://surl.li/bgprmm>). Здобувачі користуються навчальними корпусами, гуртожитками, спортивними залами, стадіоном «Наука» та медичним комплексом. Наукова бібліотека ПНУ (<http://lib.pnu.edu.ua>) надає доступ до електронної бібліотеки і репозиторію наукових публікацій (<http://lib.pnu.edu.ua:8080>). Дистанційне навчання підтримується платформою (<https://d-learn.pnu.edu.ua>) із навчальними матеріалами. Навчальний процес відбувається у спеціально обладнаних аудиторіях (520, 503, 507, 519, 523) і лабораторіях кафедри. Використовуються аудиторії 504 (гербарії) і 505 (зоологічний музей), а також МНЦ «Обсерваторія». Комп'ютерні класи інформаційно-обчислювального центру доступні аспірантам і викладачам. Аспіранти застосовують ліцензоване програмне забезпечення QGIS для геоінформаційних досліджень, та інші ПЗ, наприклад Quick PHOTO MICRO 2,3; Libre Office 25.2.0; R-Studio; DIVA-GIS. З лабораторного обладнання, це: Автоматична метеорологічна станція; Фотоелектроколометр; Муфельна піч СНОЛ; Мікроскопи бінокулярні XS-5520 та ін. Всі прилади доступні для аспірантів та можуть бути використані задля забезпечення цілей ОНП. Здобувачі мають доступ до лабораторії на горі Піп Іван, де проводяться метеорологічні спостереження. ЗВО здійснює моніторинг задоволеності здобувачів навчально-методичним і матеріально-технічним забезпеченням. Опитування серед здобувачів і викладачів аналізуються для вдосконалення інфраструктури та навчального процесу. У разі необхідності адміністрація оперативно реагує на потреби.

#### **2. Заклад вищої освіти забезпечує доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми, відповідно до законодавства**

Заклад вищої освіти забезпечує доступ викладачів і здобувачів до інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та наукової діяльності, відповідно до законодавства і вимог ОНП. Офіційний сайт відділу аспірантури і докторантури (<https://vad.pnu.edu.ua>) містить інформацію про освітні програми, наукову діяльність, правила прийому, контакти. Цей ресурс допомагає здобувачам планувати навчальний процес і використовувати актуальні матеріали. Університет забезпечує аспірантам можливість індивідуальної освітньої траєкторії завдяки вибірковим курсам, онлайн-консультаціям, використанню комп'ютерних класів та платформ Google Classroom, Zoom. Додаткову підтримку надає Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи (<https://vppr.pnu.edu.ua>), що сприяє особистісному розвитку здобувачів. Аспіранти мають доступ до локальної мережі Інтернет, цифрових навчальних ресурсів, а також співпрацюють із студентським сенатом (<https://senat.pnu.edu.ua>), профкомом (<https://profkom.if.ua>), молодіжним центром «Paragraph» (<https://paragraph.if.ua>) через офіційні сайти і соціальні мережі: Facebook (<https://www.facebook.com/senatpnu>) і

Instagram (<http://surl.li/rvarf>). З 2018 року функціонує проектно-освітній центр «Агенти змін» (<http://agentyzmin.pnu.edu.ua>), що надає можливість здобувачам співпрацювати з громадами та підприємцями, набуваючи практичного досвіду. У ЗВО діє репозитарій, що забезпечує доступ до наукових публікацій, сприяючи дослідницькій діяльності здобувачів та викладачів. Університет проводить регулярний моніторинг якості викладання ОК, результати доступні за посиланням: <http://tinyurl.com/45be4bpc>. Це дає змогу вчасно враховувати потреби здобувачів і вдосконалювати навчальний процес.

### **3. Освітнє середовище надає можливість задовольнити потреби та інтереси здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою, та є безпечним для їх життя, фізичного та ментального здоров'я**

Освітнє середовище закладу вищої освіти (ЗВО) забезпечує умови для задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, а також є безпечним для їхнього життя, фізичного і ментального здоров'я. Стан приміщень у ЗВО відповідає санітарно-епідеміологічним вимогам і нормам протипожежної безпеки, згідно з отриманими даними у звіті та матеріалами (в коридорах є вогнегасники, куточки пожежної безпеки, мішки з піском. Окрім того перед початком роботи аспіранти проходять інструктаж з ТБ). Університетські корпуси обладнані системами відеоспостереження та перебувають під охороною. Для підтримки безпечного освітнього середовища Навчальною лабораторією виховної та психолого-педагогічної роботи розроблено «Абетку безпеки» (<http://surl.li/mzbdg>), а також інформаційні пакети щодо нормативно-правового забезпечення безпеки освітнього процесу, включаючи рекомендації щодо здоров'я під час пандемії (<http://surl.li/mzbdr>) та воєнного стану (<http://surl.li/mzbeft>). З метою врахування індивідуальних потреб здобувачів вищої освіти регулярно проводять анонімні опитування щодо ефективності організації навчального процесу і якості викладання дисциплін. Опитування здійснюється через систему <https://api.d-learn.pnu.edu.ua> та інші канали, а його результати використовуються при створенні комфортного освітнього середовища (<http://surl.li/raedt>). Для підтримки ментального здоров'я здобувачів вищої освіти на сайті Університету розміщено телефон довіри та електронну форму для звернень (<https://bit.ly/46Vjooh>), через які студенти можуть отримати консультації та підтримку. Також діє соціальна ініціатива «Наше здоров'я» (<http://tinyurl.com/zjdjaee8>), що спрямована на збереження психологічного благополуччя студентів і викладачів. Організація навчального процесу під час воєнного стану регулюється відповідними законодавчими актами, зокрема Законом України №389-VIII, нормативними документами Міністерства освіти і науки України, а також наказами та розпорядженнями ректора (<http://surl.li/leicd>). Для забезпечення фізичної безпеки в університеті облаштовано укриття на випадок повітряних тривог. В ПНУ є бомбосховище, яке відповідає необхідним вимогам безпеки, обладнане місцями для сидіння, але потребує деякого косметичного ремонту. За весь період дії освітньої програми не було зафіксовано звернень щодо проблем психічного здоров'я, що може свідчити про ефективність заходів, спрямованих на підтримку добробуту студентів. Університет продовжує вдосконалювати освітнє середовище відповідно до потреб здобувачів вищої освіти, забезпечуючи їхню безпеку та комфортні умови навчання.

### **4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку, підтримку фізичного та ментального здоров'я здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою**

Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів, а також сприяє їхньому фізичному і ментальному здоров'ю. Комунікація із здобувачами здійснюється через офіційну пошту ([rector@pnu.edu.ua](mailto:rector@pnu.edu.ua)), телефон довіри ((0342) 59-60-24), онлайн-зустрічі та гарячу лінію (<https://1ll.ink/sfkKC>). Адміністрація забезпечує зворотний зв'язок через спеціальну платформу (<https://1ll.ink/63cZS>), що сприяє ефективному діалогу. Ефективність комунікації підтверджується активною взаємодією здобувачів з адміністрацією і викладачами. Здобувачі задоволені підтримкою ЗВО. Виявлені недоліки усуваються шляхом розширення інформаційних каналів і підвищення їх доступності. Освітня підтримка включає методичне та практичне забезпечення навчального процесу, створення сприятливого психологічного клімату в групах. Організаційна підтримка передбачає вибір ОК, дотримання академічної доброчесності, організацію наукових досліджень і опублікування їхніх результатів. Навчальні матеріали доступні на сайтах кафедр (<https://kag.pnu.edu.ua>), факультету (<https://frp.pnu.edu.ua>) і університету (<https://pnu.edu.ua>). Університет забезпечує доступ до Wi-Fi та комп'ютерів у навчальних корпусах. Інформаційна підтримка охоплює повідомлення про розклад занять та освітні заходи. Для аспірантів створено Viber-групу, де розміщуються оголошення про конференції, конкурси, стажування. Також розроблено «Путівник для аспіранта» (<https://kbe.pnu.edu.ua/putivnyk-dlia-aspirantiv>). Консультативна допомога надається гарантом, керівниками дисертацій, викладачами і деканом. Психологічну підтримку здійснює Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи (<http://surl.li/mzbftr>). Соціальна підтримка включає можливість проектування освітньої траєкторії, організацію дистанційного навчання, гнучкий графік оплати, соціально-психологічну допомогу. Здобувачі можуть звертатися до студентського профкому (<https://profkom.if.ua>) і студентського сенату (<https://senat.pnu.edu.ua>) для отримання матеріальної допомоги. Під час дистанційного навчання здобувачі мають доступ до електронних ресурсів і консультацій. Центр забезпечення якості здійснює опитування щодо рівня підтримки аспірантів (<http://surl.li/raedt>), результати якого враховуються для вдосконалення освітнього процесу. ЗВО продовжує вдосконалювати систему підтримки здобувачів, враховуючи їхні потреби.

### **5. Заклад вищої освіти створює достатні умови щодо реалізації права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються за освітньою програмою**

Заклад вищої освіти створює необхідні умови для реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами відповідно до нормативних вимог. Інклюзивне навчання організовується згідно з Порядком організації інклюзивного навчання у ЗВО (<https://1ll.ink/Aw3Ux>), що передбачає адаптацію освітнього процесу для осіб із обмеженими можливостями. Відповідно до Статуту університету (<http://tinyurl.com/upnkxtrpc>), особи з особливими освітніми потребами мають право на безоплатне забезпечення навчальною інформацією в доступних форматах із використанням відповідних технологій (п. 4.7.6). Передбачено спеціальний навчально-реабілітаційний супровід та доступ до інфраструктури університету відповідно до медико-соціальних показань (п. 4.7.28). Аспіранти з ООП можуть навчатися за індивідуальним графіком згідно з Положенням про порядок навчання здобувачів освіти за

індивідуальним графіком (<https://1ll.ink/jTzdW>). Вони також мають доступ до електронних ресурсів бібліотеки (<http://lib.pnu.edu.ua/elibrary.php>) і можуть користуватися системою дистанційного навчання (<https://d-learn.pnu.edu.ua>) для проходження курсів і складання контрольних заходів. Університетська інфраструктура адаптована для осіб із обмеженою мобільністю. Корпуси мають безбар'єрний доступ, ліфти і спеціально облаштовані санітарні кімнати. Університет працює над покращенням орієнтації в архітектурному просторі, впровадженням принципів універсального дизайну і забезпеченням загальної доступності приміщень. Під час інспектування університету було підтверджено високий рівень доступності освіти для осіб з особливими потребами (<http://surl.li/mzbhh>). Наразі відсутня спеціалізована інфраструктура для осіб з порушенням зору, зокрема тактильні покриття та таблички зі шрифтом Брайля. Станом на сьогодні в аспірантурі за ОНП особи з особливими потребами не навчалися, однак ЗВО забезпечує мінімально необхідні умови для їхньої інтеграції в освітній процес та продовжує працювати над удосконаленням доступності навчального середовища.

## **6. Наявні унормовані антикорупційні політики, процедури реагування на випадки цькування, дискримінації, сексуального домагання, інших конфліктних ситуацій, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми**

Заклад вищої освіти забезпечує прозору систему антикорупційних політик, процедур реагування на випадки цькування, дискримінації, сексуального домагання та інших конфліктних ситуацій. Всі ці механізми закріплені у нормативних документах та є доступними для всіх учасників освітнього процесу. ЗВО реалізує чітку політику запобігання конфліктам, що закріплена у Кодексі честі ПНУ (<https://bit.ly/3FfqNCM>) та Положенні про організацію запобігання та протидії насильству (<http://surl.li/fapsi>). У разі доведених випадків булінгу чи насильства керівник університету створює спеціальну комісію для розгляду ситуації. Основна мета політики запобігання насильству – створення атмосфери нетерпимості до проявів будь-якого насильства в освітньому середовищі. Превентивні заходи включають виховну та методичну діяльність у групах аспірантів, серед викладачів та адміністрації (Наказ ректора №155 від 07.03.2019, <http://surl.li/czjoi>). Для запобігання корупції у ЗВО створено Відділ з питань запобігання та виявлення корупції (<https://vzv.k.pnu.edu.ua>), який приймає повідомлення, включно від викривачів, та розглядає потенційні випадки порушень. Антикорупційна програма університету гарантує нульову толерантність до корупції та регламентує чіткі процедури реагування. Постійно діє Комісія з оцінки ризиків щодо запобігання корупційним проявам (<https://vzv.k.pnu.edu.ua>). Додаткову інформацію здобувачі можуть отримати в «Путівнику для аспірантів» (<https://kbe.pnu.edu.ua/putivnyk-dlia-aspirantiv>). Для комунікації щодо конфліктних ситуацій функціонує гаряча лінія з ректором (<https://1ll.ink/7QZee>), телефон довіри (<https://pnu.edu.ua/тест-2>) та електронна пошта [rector@pnu.edu.ua](mailto:rector@pnu.edu.ua). Університет забезпечує можливість анонімного звернення через скриньку довіри або систему зворотного зв'язку. Під час реалізації ОНП конфліктних ситуацій зафіксовано не було. Здобувачі вищої освіти обізнані щодо механізмів реагування та знають куди звертатися у разі виникнення проблем. Вони можуть звернутися до профільного відділу, гаранта ОНП або менеджменту. Така система забезпечує швидке та ефективне вирішення можливих питань.

## **Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми**

### **Рівень відповідності (експертна група)**

Рівень В

### **Рівень відповідності (ГЕР)**

Рівень В

### **Аналіз**

#### **1. Заклад вищої освіти послідовно здійснює визначені ним процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми**

Заклад вищої освіти здійснює процедури розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОНП відповідно до затверджених нормативних документів. Процедури регламентуються локальним нормативним документом ПР 01.1.1-02:2024 (<https://cutt.ly/heERQvZC>), Положенням про освітні програми у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<https://1ll.ink/MPie8>), Положенням про організацію освітнього процесу (<https://bit.ly/3YtB1HJ>), Положенням про кадрове забезпечення освітніх програм (<https://bit.ly/3JxAy1I>). Центр забезпечення якості освіти університету (<https://cqa.pnu.edu.ua>) здійснює внутрішні аудити згідно з Положенням про порядок проведення внутрішніх аудитів системи забезпечення якості у ПНУ (<http://surl.li/lqmcsu>) та ініціює перегляд ОНП за необхідності. Перегляд ОНП проводиться не рідше ніж раз на три роки, однак за потреби зміни можуть вноситися частіше. Він регламентується Положенням про освітні програми, затвердженим наказом ректора №146 від 29.03.2022, з оновленнями №278 від 16.06.2022 і №337 від 14.07.2022 (<https://tinyurl.com/545rjrwv>). Моніторинг здійснюється на постійній основі, враховуючи відгуки здобувачів, викладачів і роботодавців. Опитування щодо задоволеності освітніми компонентами проводяться регулярно (<http://surl.li/rafff>). Перша редакція ОНП була запроваджена 1 вересня 2022 року наказом ректора №75/06-с від 31 серпня 2022 року. В процесі реалізації програми проводилися її обговорення на відкритих засіданнях кафедри біології та екології за участі здобувачів і роботодавців. За результатами дискусій у 2023 році оновлено зміст окремих ОК. У 2024 році після консультацій зі стейкхолдерами було розроблено проєкт оновленої ОНП, який наразі перебуває на етапі публічного обговорення (<https://nmv.pnu.edu.ua/proiekt-ekolohiia-df>). Проєкт оновленої ОНП включає розширення переліку програмних компетенцій та ПРН. Всі вибіркові ОК переведено до обсягу з кредити, що сприяє більшій варіативності ОНП. Внесені зміни також стосуються заміни ОК: “Оцінка компонентів екосистем” і “Статистичний аналіз екологічних даних” об'єднано в “Методологію екологічних досліджень”, а “Методологія ОВД і CEO” замінено на “Сучасні тенденції розвитку екології” і “Аналіз та управління біорізноманіттям”. Процес перегляду

ОНП спрямований на адаптацію програми до сучасних викликів у сфері науки та ринку праці. Одним із викликів залишається необхідність постійного оновлення змісту ОК, балансування між теоретичною і практичною складовими, а також активне залучення стейкхолдерів до процесу змін. Університет забезпечує постійний моніторинг якості ОНП, що гарантує її відповідність сучасним стандартам і потребам здобувачів.

## **2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через відповідні органи самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Пропозиції здобувачів вищої освіти беруться до уваги під час перегляду освітньої програми**

Здобувачі вищої освіти беруть активну участь у перегляді ОНП та процедурах забезпечення її якості. Вони залучаються безпосередньо та через органи студентського й аспірантського самоврядування, а їхні пропозиції враховуються під час внесення змін. Пропозиції аспірантів враховуються, що підтверджує впровадження змін, зокрема введення ОК «Управління біорізноманіттям». Пропозиції здобувачів освіти збираються через анонімні онлайн-опитування, організовані Центром забезпечення якості освіти (<http://surl.li/raedt>). Важливим інструментом є анкетування «Викладач очима студентів» (<http://poll.pu.if.ua>), що дозволяє оцінити якість викладання. У системі дистанційного навчання (<http://surl.li/dkjld>) передбачено опитування щодо організації освітнього процесу, доступне після завершення кожного ОК. Здобувачі беруть участь в обговореннях на засіданнях кафедри, робочих нарадах, моніторингу і можуть спілкуватися з гарантом ОНП та керівництвом університету. Результати опитувань аналізуються робочою групою, доводяться до відома викладачів і обговорюються на засіданнях кафедри та науково-методичних рад. Це дозволяє враховувати думку здобувачів у процесі вдосконалення ОНП. Навчально-виробнича лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи також проводить дослідження освітнього процесу шляхом анкетування студентів (<https://vppr.pnu.edu.ua>). Здобувачі вищої освіти залучені до процедур забезпечення якості через свою присутність у складі Ради з якості університету (<https://cqa.pnu.edu.ua/sklad-rady-z-iaosti>), Вченої ради університету (<https://pnu.edu.ua/sklad-vchenoi-rady>) і Вчених рад факультетів та інститутів. Вони є членами Студентського сенату, профкому, Ради з науково-дослідної роботи студентів, аспірантів і молодих вчених. Участь у цих органах дозволяє здобувачам впливати на ухвалення рішень щодо розвитку освітніх програм. Студентське самоврядування висловлює актуальні питання щодо освітнього процесу, якості викладання ОК і матеріально-технічного забезпечення. Університет оперативно реагує на запити, переглядаючи навчальні плани та оновлюючи ОК. Прикладом є включення ОК «Управління біорізноманіттям» за пропозицією аспірантів. Опитування здобувачів у ЗВО організовані через цифрові платформи, що забезпечує анонімність та зручність заповнення. Анкети складаються Центром забезпечення якості освіти із залученням гаранта ОНП та викладачів. Отримані результати використовуються для коригування освітніх програм, покращення методів викладання та вдосконалення освітнього середовища, що сприяє підвищенню якості навчального процесу та його відповідності потребам здобувачів і ринку праці.

## **3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери**

Заклад вищої освіти активно співпрацює з роботодавцями та зовнішніми стейкхолдерами. Ця взаємодія дозволяє ефективно оновлювати ОНП відповідно до актуальних вимог ринку праці. Університет залучає роботодавців та їхні об'єднання до періодичного перегляду ОНП згідно зі Стратегією розвитку Університету на 2020–2027 рр. (<http://surl.li/mxepf>). Співпраця здійснюється через укладені угоди зі стейкхолдерами, а також через діяльність Ради роботодавців, створеної на факультеті природничих наук (<http://surl.li/rbgdgd>). НПП кафедри біології та екології підтримують партнерські відносини з провідними закладами вищої освіти України, природоохоронними та науково-дослідними установами, що дозволяє адаптувати зміст ОНП до сучасних викликів галузі. Пропозиції від роботодавців збираються через різні формати взаємодії, включаючи конференції, семінари, круглі столи, а також подання відгуків і рецензій. Роботодавці мають можливість здійснювати аналіз якості підготовки аспірантів через участь в опитуванні щодо якості ОНП (<https://kbe.pnu.edu.ua/vzaiemodii-iz-stejkholderamy>). Вони були залучені до обговорення ОНП ще на етапі її запровадження та продовжують брати активну участь у процесі її реалізації. Всі отримані пропозиції аналізуються робочою групою, обговорюються на кафедральному рівні та використовуються для оновлення змісту навчальних планів. Серед актуальних проблем, які роботодавці відзначають у змісті і реалізації ОНП, є необхідність розширення практичної складової, зокрема впровадження більшої кількості лабораторних і польових досліджень. Висловлюються пропозиції щодо вдосконалення програмного забезпечення, що використовується в навчальному процесі, а також щодо поглиблення знань у сфері екологічного менеджменту та аналізу даних. Університет реагує на ці виклики шляхом поступового оновлення ОК та адаптації навчальних планів до вимог сучасного ринку праці. Розглядаються можливості розширення співпраці з новими партнерами для проведення практичних занять та стажувань, а також удосконалення матеріально-технічної бази для підготовки аспірантів. Регулярні зустрічі з роботодавцями та їхня активна участь у процесі перегляду ОНП гарантують її відповідність сучасним професійним стандартам та очікуванням ринку праці.

## **4. Наявна практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми (крім випадку проходження акредитації вперше)**

Заклад вищої освіти здійснює збирання, аналіз та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників ОНП, навіть попри те, що випускників за цією ОНП ще немає, оскільки вона акредитується вперше. Університет впроваджує механізми моніторингу кар'єрних досягнень випускників загалом, включаючи тих, хто раніше навчався в аспірантурі за відповідною спеціальністю. Процедура збирання інформації про випускників реалізується через підтримку зв'язку з тими, хто залишився працювати на кафедрі та обіймає посади НПП. Співпраця ведеться також із випускниками, які працюють в інших наукових установах і за кордоном. Випускники беруть активну участь у житті університету, обмінюються досвідом та долучаються до освітніх ініціатив. Ця взаємодія дозволяє відстежувати їхній професійний розвиток та ефективність підготовки в аспірантурі. Зібрана інформація враховується під час розробки та перегляду ОНП. Випускники, які продовжили наукову діяльність або реалізували себе в галузях, пов'язаних із екологією, надають зворотний зв'язок щодо актуальності навчальних дисциплін, необхідності впровадження нових ОК та вдосконалення практичної підготовки. Вони беруть участь у робочих зустрічах, семінарах та конференціях, де діляться своїм досвідом і дають рекомендації щодо оновлення змісту ОНП відповідно до вимог сучасного ринку праці.

Типові траєкторії працевлаштування випускників аспірантури кафедри свідчать про їхню конкурентоспроможність на науковому та освітньому ринку. Багато з них працюють у закладах вищої освіти, науково-дослідних установах, екологічних організаціях та державних структурах, що займаються питаннями охорони довкілля. Інші успішно продовжують кар'єру за кордоном, займаючись дослідницькою діяльністю в міжнародних проектах. Цю інформацію використовують під час перегляду ОНП для її відповідності сучасним викликам, розширення можливостей професійного зростання здобувачів та інтеграції найкращих практик у навчальний процес. Незважаючи на відсутність випускників за ОНП, університет вже має усталені механізми взаємодії з колишніми аспірантами і випускниками кафедри, що дозволяє ефективно адаптувати освітній процес до сучасних вимог і сприяти професійному розвитку здобувачів.

#### **5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на результати моніторингу освітньої програми та/або освітньої діяльності з реалізації освітньої програми, зокрема здійснений через опитування заінтересованих сторін**

Система забезпечення якості ЗВО передбачає комплексний моніторинг ОНП, що регламентується відповідними нормативними документами та реалізується через постійний аналіз зворотного зв'язку від заінтересованих сторін. Процедура моніторингу є не лише формальною вимогою, а важливим інструментом для вдосконалення освітнього процесу. Моніторинг ОНП здійснюється відповідно до внутрішніх регламентів університету і включає опитування різних категорій стейкхолдерів: здобувачів освіти, випускників, викладачів, роботодавців і представників адміністрації університету. Збір даних здійснюється через спеціалізовану програму, яка автоматично обробляє результати опитувань і формує їх у вигляді гістограм. Отримані дані доступні для перегляду на сайті Центру забезпечення якості (<https://kbe.pnu.edu.ua/vzaємодіia-iz-stejkholderamy>), що забезпечує відкритість і прозорість процесу оцінювання. Результати моніторингу аналізуються гарантом ОНП і обговорюються на засіданнях кафедри, де ухвалюються рішення щодо необхідності внесення змін до змісту ОНП. Аналіз включає оцінку якості викладання, актуальності ОК та відповідності програми сучасним вимогам ринку праці. Одним із механізмів контролю є також проведення внутрішніх аудитів, що дозволяють систематично оцінювати якість освітньої діяльності та її відповідність стандартам. Ознайомитися з результатами внутрішнього аудиту ОНП «Екологія» третього (освітньо-наукового) рівня освіти можна за посиланням: [https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/02/12\\_52\\_100-phd\\_ekolohiia-1.pdf](https://kbe.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/36/2025/02/12_52_100-phd_ekolohiia-1.pdf). Система забезпечення якості передбачає не лише виявлення проблем, а й оперативне реагування на них. За результатами останнього моніторингу були отримані відгуки щодо необхідності оновлення навчального плану і вдосконалення практичної підготовки здобувачів. У відповідь на ці зауваження університет ініціював перегляд окремих ОК, а також розширив можливості для проходження практик на базі партнерських організацій. Такі зміни дозволяють забезпечити відповідність ОНП сучасним вимогам та підвищити її ефективність. Система моніторингу і оцінювання якості ОНП є дієвим інструментом для її вдосконалення. Вона включає постійний аналіз зворотного зв'язку, внутрішні аудити та механізми оперативного реагування на виявлені проблеми. Це забезпечує високу якість освітньої діяльності та її відповідність стандартам сучасної освіти.

#### **6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема зауваження та рекомендації, сформульовані під час попередніх акредитацій) беруться до уваги під час перегляду освітньої програми**

ОНП «Екологія» акредитується вперше, тому зауваження і пропозиції за результатами попередніх акредитацій відсутні. Однак університет активно застосовує практики зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, орієнтуючись на досвід інших закладів та аналізуючи рекомендації, сформульовані в межах акредитаційних процесів інших освітніх програм. Колектив робочої групи, що займається розробкою та удосконаленням ОНП, разом із керівництвом кафедри підтримує активну комунікацію з представниками інших закладів вищої освіти, включаючи Державний університет «Житомирська політехніка» та інші провідні ЗВО. Взаємодія з фахівцями, які вже мають досвід акредитацій, дозволяє враховувати типові зауваження і рекомендації, що виникають під час зовнішнього оцінювання якості ОНП. На основі вивчення досвіду інших ЗВО були враховані аспекти, що сприяють покращенню освітнього середовища. Зокрема, приділено увагу чіткості формулювання ПРН, забезпеченню міждисциплінарності, розвитку професійних компетенцій здобувачів та посиленню співпраці з роботодавцями. Також впроваджені механізми регулярного моніторингу освітнього процесу, що передбачають аналіз відгуків здобувачів, викладачів і стейкхолдерів, а також коригування ОК відповідно до сучасних потреб ринку праці. Таким чином, попри відсутність попередніх акредитаційних висновків щодо цієї ОНП, університет активно застосовує найкращі практики зовнішнього забезпечення якості освіти. Це дозволяє забезпечити високий рівень підготовки здобувачів, їхню конкурентоспроможність на ринку праці і відповідність ОНП міжнародним стандартам.

#### **7. В академічній спільноті закладу вищої освіти формується культура якості освіти, що сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою**

В академічній спільноті ЗВО формується культура якості освіти, що сприяє розвитку ОНП та вдосконаленню освітньої діяльності. Інституційні практики забезпечують активну залученість учасників освітнього процесу, створюючи умови для їхньої взаємодії та спільної відповідальності за якість освіти. Учасники академічної спільноти залучені до процедур внутрішнього забезпечення якості відповідно до Кодексу честі ПНУ (<https://bit.ly/3FfqNCM>) та Положення про запобігання академічному плагіату в ПНУ (<https://bit.ly/3LgI6as>). ЗВО бере участь у міжнародних і національних рейтингових дослідженнях (<https://pnu.edu.ua/рейтинги>), що стимулює дотримання високих стандартів. Регулярно проводяться опитування серед здобувачів освіти та НПП щодо якості ОНП, результати яких враховуються для подальшого вдосконалення навчального процесу. У закладі функціонує Центр забезпечення якості (<https://cqa.pnu.edu.ua>), який координує вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості. В межах його роботи проводяться засідання Ради з якості, внутрішні аудити освітнього процесу (<http://surl.li/lkxnl>). Порядок їх проведення регламентується відповідним положенням (<http://surl.li/lqmcu>), що передбачає моніторинг освітніх програм, оцінку ефективності освітньої діяльності та заходи для її покращення. Також діє Інститут гарантів (<http://surl.li/lkxxn>), що посилює відповідальність за якість програм. Періодично проводяться семінари для гарантів ОНП (<http://surl.li/lukwz>), де обговорюються найкращі практики внутрішнього забезпечення якості і розробляються

шляхи вдосконалення програм. Обговорення якості освіти та її вдосконалення відбувається на засіданнях кафедри біології та екології, науково-методичних рад факультету природничих наук і університету. Висновки і пропозиції, що формуються на цих зустрічах, спрямовуються на коригування ОК. Формування культури якості освіти в університеті підтверджується сертифікацією системи управління якістю відповідно до національного стандарту ДСТУ ISO 9001:2015 (<https://cutt.ly/ueERYvwS>), європейського ДСТУ EN ISO 9001:2018 (<https://cutt.ly/oeERUdLX>) і міжнародного ISO 9001:2015 (<https://cutt.ly/xERU7OY>). Відповідно до цих стандартів, в університеті розроблено настанови з якості (<https://cutt.ly/VeERPRwz>) та запроваджено процедури із забезпечення якості (<https://cutt.ly/zeEROW8z>), що сприяє системному підходу до управління якістю освітнього процесу. Завдяки комплексному підходу до забезпечення якості освіти університет створює середовище, в якому учасники академічної спільноти можуть впливати на розвиток освітніх програм та забезпечувати їхню відповідність сучасним вимогам. Це підвищує довіру до освітнього процесу, інтеграцію інноваційних підходів і сталий розвиток навчання.

## **Критерій 9. Прозорість та публічність**

### **Рівень відповідності (експертна група)**

Рівень В

### **Рівень відповідності (ГЕР)**

Рівень В

### **Аналіз**

#### **1. Визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми**

У ЗВО визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу. Вони є доступними для всіх заінтересованих сторін та забезпечують послідовність і прозорість під час реалізації ОНП. Права і обов'язки учасників освітнього процесу регулюються низкою нормативних документів, зокрема: Статутом ПНУ (<https://bit.ly/3LimScu>), Положенням про організацію освітнього процесу ПНУ (<https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf>), Колективним договором (<http://surl.li/gepdy>), Додатком №7 до колективного договору «Правила внутрішнього розпорядку ПНУ» (<https://pnu.edu.ua/документи>), Положенням про рейтингове оцінювання ефективності роботи НПП (<https://bit.ly/3LhMXse>), а також іншими регламентуючими актами. Документи деталізують механізми реалізації прав і обов'язків здобувачів вищої освіти, викладачів, адміністрації та інших учасників освітнього процесу. Вони охоплюють питання вибору ОК (<https://ill.ink/MsRfo>), організації навчального процесу для аспірантів (<https://tinyurl.com/5n6c792x>), надання платних послуг (<http://surl.li/mzbl1>) та діяльності навчально-методичного відділу (<http://surl.li/lkxsb>). Також регламентується проходження педагогічної практики для здобувачів третього рівня вищої освіти (<http://surl.li/ektqg>) і академічна мобільність (<https://ill.ink/Dm1WN>). Особливу увагу приділено питанням академічної доброчесності. Відповідні правила закріплені в Положенні про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності (<https://tinyurl.com/24vuwlj9>). Для аспірантів створено інформаційний ресурс – «Путівник для аспірантів» (<http://surl.li/scuy>), що містить усі необхідні відомості про освітній процес та організаційні питання. Доступність зазначених документів забезпечується через електронні ресурси університету. Усі документи знаходяться у відкритому доступі на платформі електронного документообігу ПНУ (<https://efund.pnu.edu.ua>), що дозволяє здобувачам вищої освіти і викладачам у будь-який час ознайомитися з актуальними нормативними положеннями. Це сприяє підвищенню рівня обізнаності учасників освітнього процесу та ефективній реалізації ОНП. Університет створює чітку і прозору систему регулювання освітнього процесу, яка забезпечує справедливості і послідовності у дотриманні прав та обов'язків усіх його учасників.

#### **2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному вебсайті відповідний проєкт із метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін**

Заклад вищої освіти забезпечив відкритість процесу розгляду та удосконалення ОНП «Екологія» третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю Е22 Екологія (2025). Проєкт програми оприлюднено на офіційному веб-сайті для ознайомлення стейкхолдерів за посиланням: <https://nmv.pnu.edu.ua/proiekt-ekolohiia-df>, а рецензії розміщені на сторінці кафедри: <https://kbe.pnu.edu.ua/vzaiemodiia-iz-stejkholderamy/>. Для збору зауважень і пропозицій запропоновано два механізми: надсилання коментарів електронною поштою ([andriy.simchuk@pnu.edu.ua](mailto:andriy.simchuk@pnu.edu.ua)) або заповнення Google-форми <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeERY3ChdfSl5KNfPWqzQC2kBQA3iQfrC1TUnXebko9dqsx7A/viewform>. В межах консультацій стейкхолдери мали змогу висловити свої думки щодо збалансування програми відповідно до сучасних вимог науки та ринку праці.

#### **3. Заклад вищої освіти забезпечує на своєму вебсайті відкритий доступ до інформації та документів відповідно до законодавства. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному вебсайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (освітню програму у повному обсязі, навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства**

Заклад вищої освіти забезпечує відкритий доступ до інформації та документів відповідно до законодавства, своєчасно оприлюднюючи точну та достовірну інформацію про ОНП. Всі необхідні дані доступні на офіційних веб-ресурсах університету, що гарантує прозорість та інформування зацікавлених сторін. Офіційний веб-сайт містить повний обсяг інформації про ОНП, включаючи навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти. Уся необхідна інформація розміщена на сайті навчально-методичного відділу (<https://nmv.pnu.edu.ua/doktor-filosofii/101-ekolohiia>) і на вебсторінці кафедри біології та екології (<https://kbe.pnu.edu.ua/101-%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f>). Це дозволяє здобувачам вищої освіти, вступникам, роботодавцям та іншим заінтересованим особам отримати необхідну інформацію у зручному форматі. Передбачена можливість швидкого зворотного зв'язку зі службою технічної підтримки, що забезпечує оперативне вирішення питань користувачів. Університет має розроблені процедури вчасного оновлення інформації на сайті. Дані про ОНП оновлюються відповідно до змін у нормативних документах, а також на основі перегляду та вдосконалення навчального процесу. Відповідальні підрозділи здійснюють моніторинг актуальності розміщених матеріалів та оперативно оновлюють інформацію за потреби. Інформація про ОНП є достовірною і не вводить в оману вступників чи здобувачів вищої освіти. Всі дані щодо придатності до працевлаштування, присвоєння професійної кваліфікації, переліку ОК (обов'язкових і вибіркових) чітко вказані та відповідають реальному змісту програми. Це забезпечує довіру до університету та підвищує якість інформування потенційних вступників та здобувачів освіти.

## **Критерій 10. Навчання через дослідження**

### **Рівень відповідності (експертна група)**

Рівень В

### **Рівень відповідності (ГЕР)**

Рівень В

### **Аналіз**

**1. Зміст освітньо-наукової (освітньо-творчої) програми забезпечує повноцінну підготовку аспірантів (ад'юнктів) до розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності за відповідною спеціальністю (спеціальностями) та/або галуззю знань (галузями знань), володіння методологією наукової та педагогічної діяльності**

Зміст ОНП «Екологія» забезпечує підготовку аспірантів до виконання дослідницьких і професійних завдань відповідно до спеціальності. Всі аспіранти залучені до дослідницької діяльності через систему ОК, таких як ОК 02 «Організація наукової діяльності», ОК 03 «Філософія і методологія науки», ОК 05 «Управління науково-дослідницькими проєктами» і ОК 06 «Екологічні студії», що формують навички наукового аналізу, критичного мислення та методології досліджень (<https://surl.gd/ablmlq>). Вибіркові компоненти ОНП адаптовані до індивідуальних дослідницьких тем аспірантів, що дозволяє їм отримати фахові знання, необхідні для написання дисертації. Підготовка аспірантів до роботи в міжнародному науковому середовищі реалізується через участь у міжнародних наукових конференціях (<https://kbe.pnu.edu.ua/2024/04/05/zvitna-naukova-konferentsiia-vykladachiv-ta-aspirantiv>), публікаціях у виданнях, що індексуються в Scopus і Web of Science, а також залучення до міжнародних грантів та програм академічної мобільності (<http://surl.li/bdeqv>). Аспіранти кафедри біології та екології беруть участь у проєктах з оцінки впливу військових дій на довкілля, відновлення екосистем і вивчення біорізноманіття у співпраці з міжнародними природоохоронними організаціями. Для забезпечення мовних компетентностей аспіранти проходять курси академічної англійської мови, працюють над підготовкою англійських наукових статей і беруть участь у міжнародних семінарах англійською мовою. Навчальний процес інтегрований з науковими дослідженнями, що підтверджується тематикою дисертацій, яка узгоджується з науковими напрямками кафедри та потребами ринку праці. Відповідність тематик досліджень аспірантів і їхніх наукових керівників можна переглянути у відповідному розділі сайту кафедри (<https://kbe.pnu.edu.ua/navchannia-cherez-doslidzhennia-2>). ОНП забезпечує якісну дослідницьку підготовку аспірантів, надає необхідні академічні та практичні компетентності, включає ефективну інтеграцію ОК із темами дисертаційних досліджень та сприяє професійному зростанню здобувачів у національному та міжнародному контекстах.

**2. Наукова (освітньо-творча) діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напрямку досліджень (творчості) наукових (творчих) керівників**

Наукова діяльність аспірантів ОНП «Екологія» безпосередньо пов'язана з дослідницькою роботою їхніх наукових керівників, що підтверджується відповідністю тем дисертаційних досліджень напрямкам кафедральних наукових тем. Викладачі кафедри біології та екології є авторами численних наукових праць у виданнях, що входять до Scopus і Web of Science, а також керівниками міжнародних і національних наукових проєктів (<https://kbe.pnu.edu.ua/navchannia-cherez-doslidzhennia-2>). Зокрема, доцент Миленка М.М. і доцент Черепанин Р.М. керують проєктами, пов'язаними з відновленням екосистем і впливом антропогенних факторів на біорізноманіття, що корелює з темами досліджень аспірантів. Доцент Заморока А.М. активно працює в напрямі екотоксикологічного моніторингу, що знаходить відображення у дослідженнях аспірантів, зокрема в їхніх експериментальних роботах. Аспіранти залучені до спільних польових досліджень, лабораторних експериментів, виконання грантових ініціатив та мають можливість апробації результатів у спільних публікаціях із науковими керівниками. Формування індивідуальних наукових траєкторій аспірантів відбувається шляхом їх включення у дослідницькі групи та реалізацію спільних наукових тем. Аспіранти працюють над питаннями оцінки стану популяцій рідкісних видів у природних екосистемах Карпатського регіону, що відповідає напрямкам досліджень доцентів Шпарика В.Ю. та Микитин Т.В. Окремі аспіранти беруть участь у

міжнародних дослідницьких консорціумах, що дозволяє їм інтегрувати свої результати у міжнародний академічний простір (<http://surl.li/bdeqv>). Тематична спрямованість наукової діяльності аспірантів відповідає профілю їхніх керівників, що підтверджується їхньою спільною публікаційною активністю, участю у конференціях, виконанням міждисциплінарних дослідницьких ініціатив і реалізацією міжнародних наукових проєктів.

### **3. Заклад вищої освіти здатний сформувавати разові спеціалізовані вчені ради (разові спеціалізовані ради з присудження ступеня доктора мистецтва) для атестації аспірантів (ад'юнктів), які навчаються на відповідній освітній програмі**

ПНУ імені Василя Стефаника має всі необхідні ресурси для формування разових спеціалізованих вчених рад для атестації здобувачів ступеня доктора філософії за спеціальністю 101 «Екологія». Зазначене відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами від 2023 р.), що регламентує діяльність спеціалізованих рад (<https://surl.li/iagnt>). Кадровий потенціал кафедри біології та екології забезпечує належний рівень експертизи дисертаційних досліджень. Станом на 2024 рік на кафедрі працюють 5 докторів наук, професорів та 11 кандидатів наук (докторів філософії), які активно публікуються у міжнародних журналах, що індексуються в Scopus та Web of Science. Інформація про науково-педагогічний склад кафедри доступна на офіційному сайті факультету природничих наук ПНУ (<https://surl.li/cc/dilmbc>). У 2023–2024 роках в університеті вже створювалися разові спеціалізовані ради, зокрема, відповідно до наказу ректора ПНУ від 15.02.2023 № 18/2023 було сформовано раду для захисту дисертації здобувача Івана Пилипчука, а наказом від 05.10.2023 № 45/2023 було затверджено раду для атестації Наталії Гаврилюк. Формування разової ради передбачає кілька етапів: подання дисертації аспірантом, попереднє рецензування на кафедрі, затвердження складу ради з урахуванням вимог МОН України, прилюдний захист із залученням опонентів і рецензентів, голосування та оформлення рішення. ПНУ має всі необхідні умови для реалізації цих процедур, зокрема, обладнані аудиторії для проведення захистів, доступ до антиплагіатної систем Plagiat.pl (<https://surl.li/ksbwtl>), електронні ресурси для рецензування дисертацій, а також власний науковий журнал «Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian University. Biology» (категорія Б), де аспіранти публікують результати своїх досліджень (<https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnubio>). Бібліотека ЗВО надає безкоштовний для здобувачів доступ до наукової літератури та наукометричних баз Scopus і Web of Science (<http://lib.pnu.edu.ua>) Враховуючи відповідність кадрового складу, наявність досвіду створення разових рад та матеріально-технічне забезпечення відмічаємо, що ПНУ повністю відповідає вимогам щодо атестації здобувачів третього рівня вищої освіти.

### **4. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує можливості для виконання наукових досліджень (творчих проєктів) і апробації їх результатів відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, концертів, спектаклів, майстер-класів, персональних виставок, публічних виступів, надання доступу до використання лабораторій, обладнання, інформаційних та обчислювальних ресурсів тощо)**

ПНУ імені Василя Стефаника надає аспірантам необхідні можливості для апробації результатів досліджень та доступ до дослідницьких ресурсів. У 2023–2024 роках на факультеті природничих наук організовано дві міжнародні та дві всеукраїнські конференції, зокрема «Екологічні виклики сучасності». Кафедра біології та екології щорічно проводить звітні наукові конференції викладачів та аспірантів, підтверджені публікацією матеріалів на сайті кафедри (<https://kbe.pnu.edu.ua/2024/04/05/zvitna-naukova-konferentsiia-vykladachiv-ta-aspirantiv>). Аспіранти мають доступ до електронних баз Web of Science, Scopus, Springer Link, EBSCO, Elsevier, що дозволяє здійснювати якісні наукові дослідження (<https://library.pnu.edu.ua>). Дослідницька інфраструктура включає лабораторію екологічного моніторингу, зоологічний музей, гербарій, дендрологічний парк «Дружба», а також Міжнародний науковий центр «Обсерваторія» на горі Піп Іван, оснащений сучасним еколого-моніторинговим та метеорологічним обладнанням (<https://pnu.edu.ua>). Аспіранти мають можливість публікацій у фаховому журналі «Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian University. Biology» (категорія Б), що є критерієм апробації дисертаційних досліджень (<https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnubio>). Бібліотека університету надає доступ до ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (<https://library.pnu.edu.ua>). Наукові керівники аспірантів беруть участь у міжнародних дослідницьких проєктах, серед яких відновлення Міжнародного наукового центру «Обсерваторія», оцінка екологічних наслідків військових дій, персоналізовані підходи до профілактики ожиріння та діабету, програми Erasmus+, а також українсько-австрійський проєкт з оцінки смертності медоносних бджіл. Доцент кафедри координує природоохоронні проєкти WWF-Україна. Результати досліджень аспірантів і керівників публікуються у фахових виданнях та доповідаються на міжнародних конференціях. Враховуючи доступ до конференцій, лабораторій, міжнародних ресурсів і можливостей для публікації відмічаємо, що університет повністю підтримує дослідницьку діяльність.

### **5. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для залучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, концерти, спектаклі, майстер-класи, персональні виставки, публічні виступи, участь у спільних дослідницьких (творчих мистецьких) проєктах тощо**

ПНУ імені Василя Стефаника забезпечує аспірантам можливості для інтеграції в наукову спільноту через участь у конференціях, публікаціях, міжнародних програмах та наукових проєктах. У 2023–2024 роках на факультеті природничих наук проведено дві міжнародні та дві всеукраїнські конференції, зокрема «Екологічні виклики сучасності» (<https://kbe.pnu.edu.ua>). Кафедра біології та екології щороку організовує звітні наукові конференції аспірантів, матеріали яких публікуються у відкритому доступі (<https://kbe.pnu.edu.ua/2024/04/05/zvitna-naukova-konferentsiia-vykladachiv-ta-aspirantiv>). Аспіранти активно публікуються у «Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian University. Biology» (категорія Б) (<https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnubio>), а також у виданнях, що індексуються у Scopus та Web of Science. Відділ міжнародних зв'язків надає інформацію про угоди із закордонними партнерами (<https://surl.gd/ajsypu>), а відділ управління проєктами консультує щодо наукових грантів (<https://projects.pnu.edu.ua>). Наукові керівники аспірантів, зокрема доценти Миленка М.М., Черепанин Р.М., Заморока А.М., беруть участь у проєктах з відновлення Міжнародного наукового центру «Обсерваторія», дослідження впливу кліматичних змін,

оцінки екологічних наслідків військових дій, біоіндикації та управління природними ресурсами. Доц. Черепанин Р.М. співпрацює з WWF-Україна.

## **6. Наявна практика участі наукових (творчих) керівників аспірантів (ад'юнктів) у дослідницьких (творчих мистецьких) проєктах, результати яких регулярно публікуються, презентуються та/або практично впроваджуються**

Аналіз матеріалів ЗВО засвідчує, що наукові керівники аспірантів ПНУ імені Василя Стефаника активно залучені до науково-дослідних і міжнародних проєктів, результати яких регулярно публікуються у рецензованих виданнях, презентуються на конференціях та мають практичне застосування. Зокрема, доценти Миленька М.М. та Черепанин Р.М. є учасниками проєкту з відновлення Міжнародного наукового центру «Обсерваторія» та створення на його базі Карпатського екологічного центру. У межах цього проєкту здійснюється моніторинг кліматичних змін та екологічного стану високогірних екосистем із використанням сучасного обладнання, результати якого публікуються у виданнях, що входять до Scopus і Web of Science (<https://pnu.edu.ua>). Доц. Заморока А.М. спільно з аспірантами досліджує екологічні наслідки військових дій на довкілля, що стало основою для наукових публікацій та презентацій на міжнародних конференціях. Доц. Черепанин Р.М. співпрацює з WWF-Україна, координуючи природоохоронні проєкти у Карпатському регіоні, зокрема щодо збереження лісових екосистем та охорони рідкісних видів. У сфері біоіндикації та оцінки ризиків для навколишнього середовища активно працює доц. Шпарик В.Ю., результати його досліджень щодо впливу антропогенних факторів на екосистеми використовуються для розробки природоохоронних стратегій. Наукові керівники аспірантів залучені до міжнародних освітніх і дослідницьких проєктів, зокрема програми Erasmus+, українсько-австрійських екологічних досліджень та спільних проєктів з європейськими партнерами. Публікації наукових керівників та аспірантів виходять у «Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian University. Biology» (категорія Б) (<https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnubio>), а також у міжнародних рецензованих виданнях.

## **7. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових (творчих) керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для унеможливлення здійснення наукового (творчого) керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності**

ПНУ імені Василя Стефаника забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній науковій діяльності аспірантів і викладачів. У ЗВО функціонує система контролю академічної доброчесності, яка включає перевірку наукових робіт на плагіат через системи Unicheck (до літа 2024 року) і Plagiat.pl (<https://unicheck.com/uk-ua>, <https://plagiat.pl>), роботу Комісії з питань етики та академічної доброчесності (<https://surl.li/qwacle>) та контроль на рівні кафедри. Кодекс честі університету (<https://surl.li/fxqmcn>) визначає санкції за порушення, зокрема відмову у присудженні наукового ступеня, позбавлення вченого звання або звільнення з університету. На рівні ОНП аспіранти проходять навчання з питань академічної доброчесності у межах ОК «Філософія та методологія науки», що включає засади наукової етики, коректного цитування та авторського права. Університет також впровадив практику попередньої перевірки дисертаційних досліджень і залучення зовнішніх експертів, що унеможливорює фабрикацію або фальсифікацію наукових результатів. Фактично сформований механізм забезпечення академічної доброчесності включає інформування всіх учасників освітнього процесу, контроль на рівні кафедри, первинну перевірку робіт науковими керівниками та розгляд випадків порушень морально-етичною комісією. На ОНП не було зафіксовано жодного випадку порушень академічної доброчесності.

### **3. Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми**

*У цьому розділі на основі звіту експертної групи та висновків ГЕР резюмуються рекомендації стосовно подальшого удосконалення освітньої програми, включаючи пропозиції щодо усунення виявлених під час акредитації недоліків. Заповнення цих полів є обов'язковим у всіх випадках, коли ГЕР погодилася або визначила рівень відповідності критерію В, Е чи F.*

#### **Критерій 1. Проєктування освітньої програми**

1. В наступній редакції ОНП “Екологія” на 2025-2029 н.р. доцільно, крім членів проєктної групи, вказати групу забезпечення. 2. Впровадити практику залучення експертів галузі-партнерів міжнародних проєктів з якими працює кафедра біології та екології до удосконалення програмних результатів навчання з 2025 н.р. Продовжувати сталу практику залучення експертів галузі провідних європейських університетів до удосконалення програмних результатів навчання у 2025 н.р. 3. Активізувати роботу Ради роботодавців для внесення пропозицій покращення структури ОНП “Екологія”, широко оприлюднювати її роботу на сайті університету, факультету, кафедри. 4. При розробці і перегляді ОНП “Екологія” доцільно подати анкетування (Гугл-форму) для всіх груп стейкхолдерів: здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, роботодавців, випускників.

#### **Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми**

1. У навчальному плані є технічна помилка (на сторінці 1 у таблиці III "Практика" вказано, що 2 тижні планується на виробничу практику, що в освітній програмі та у навчальному плані (ст. 2) не передбачено. Рекомендується виправити технічну помилку у навчальному плані щодо практичного навчання і врахувати її при формуванні навчального плану на 2025-2026 н.р. 2. Рекомендується продовжити практику набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок “soft skills”. 3. Активізувати роботу з ознайомлення здобувачів вищої освіти щодо можливостей проходження закордонних практик і стажувань. 4. Пропонується звернути увагу на посилення програми академічної мобільності та

впровадження дуальної форми освіти. Рекомендується на ОНП “Екологія” третього рівня вищої освіти запровадити дуальну форму навчання.

### **Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання**

1. Екзаменаційні завдання для вступників на ОНП “Екологія”, які включають 10 тестових завдань, не дають можливості об’єктивно оцінити їхній рівень знань. Рекомендується переглянути кількість і структуру тестів для вступного фахового і додаткового іспиту з метою більш об’єктивної оцінки вступника. 2. Практика застосування процедури визнання результатів навчання, отриманих на інших освітніх програмах, під час академічної мобільності, у неформальній та інформальній освіті на ОНП “Екологія” третього рівня вищої освіти в ПНУ відсутня. Гаранту ОНП впродовж 2025/26 н.р. впроваджувати на ОНП “Екологія” елементи неформальної та інформальної освіти, а також активізувати академічну мобільність здобувачів. Рекомендується активізувати роботу щодо обміну здобувачами, запровадити на практиці визнання ПРН, отриманих в інших закладах вищої освіти або на інших ОНП, зокрема у закордонних університетах з перезарахуванням результатів навчання. 3. Рекомендується НПП в межах своїх ОК ОНП “Екологія” активніше залучати здобувачів до академічної мобільності та стимулювати навички, отримані під час такого навчання в межах заявленої ОНП. Зазначені рекомендації підсилять якісні характеристики ОНП за цим критерієм. Рекомендується розглянути можливість підвищення активності здобувачів у неформальній та інформальній освіті шляхом популяризації і залучення здобувачів до навчання на безкоштовних освітніх платформах, зокрема, Prometheus, Coursera, EdEra та ін. 4. Рекомендується підвищувати мотивацію здобувачів до участі в програмах академічної мобільності, особливо з огляду на широкі можливості міжнародної співпраці ПНУ імені Василя Стефаника з різними освітніми закладами.

### **Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою**

1. Рівень інтернаціоналізації навчального процесу, викладання та наукових досліджень за ОНП потребує подальшого вдосконалення, зокрема шляхом активнішого залучення здобувачів до міжнародних наукових проєктів, грантових програм і академічних мобільностей. Для підвищення рівня інтернаціоналізації рекомендовано розширити міжнародні партнерства, активізувати залучення здобувачів до міжнародних наукових співтовариств, розвивати дистанційні формати академічної мобільності, а також створювати додаткові можливості для участі у грантових програмах через організацію навчальних тренінгів та консультацій щодо написання грантових заявок. 2. Не у всіх силабусах і робочих програмах ОК ОНП “Екологія” оновлено список рекомендованих джерел з врахуванням сучасних публікацій, публікацій НПП. Рекомендується під час наступного перегляду ОНП, при оновленні силабусів та робочих програм ОК актуалізувати список рекомендованих джерел з урахуванням сучасних публікацій та власних наукових досліджень НПП. 3. Рекомендується підвищити публікаційну активність НПП кафедри біології та екології у виданнях, що індексуються у наукометричних базах даних Scopus, Web of Science Core Collection, а також наукових (науково-методичних, науково-практичних) фахових виданнях категорії “Б” за спеціальністю 101-Екологія. 4. З метою підвищення інформативності робочих навчальних програм (силабусів) рекомендовано розмішувати на титульних сторінках зазначених документів QR-коди, які міститимуть анотовану інформацію щодо особливостей курсу та контактну інформацію. 5. Зважаючи на досягнення в галузі міжнародної мобільності та участі НПП у грантових освітніх і наукових проєктах, пропонується продовжувати і посилювати участь НПП, аспірантів у міжнародних програмах академічної мобільності, стажуваннях та підвищенні кваліфікації за кордоном, що дозволить забезпечити більш широке застосування міжнародного досвіду в освітньому процесі та наукових дослідженнях. 6. Сприяти подальшій інтернаціоналізації ОНП “Екологія” через залучення іноземних фахівців і лекторів до викладання (гостьові лекції), проведення круглих столів, конференцій. 7. Пропонується посилити залучення здобувачів до міжнародних програм, зокрема в онлайн-форматі, що дасть їм можливість долучатися до глобальних ініціатив навіть в умовах обмежень. Одночасно важливо здійснювати роз’яснювальну роботу серед здобувачів щодо значення міжнародного досвіду для їхнього навчання і кар’єрного росту. Це можна реалізувати через інформаційні розсилки, зустрічі на наукових гуртках та інші комунікаційні канали. Підвищення зацікавленості у міжнародній мобільності сприятиме розвитку навичок здобувачів і відкриє нові можливості для їхнього особистісного та професійного зростання.

### **Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність**

1. Внутрішня система забезпечення якості освіти не передбачає регулярного опитування аспірантів щодо рівня дотримання академічної доброчесності та їхнього ставлення до можливих порушень. Рекомендується впровадити щорічний моніторинг усвідомлення здобувачами вищої освіти за ОНП «Екологія» принципів академічної доброчесності. 2. Для підвищення компетенцій НПП у використанні нового сервісу Plagiat.pl та забезпечення ефективної перевірки дисертаційних робіт, а також зменшення ймовірності технічних помилок рекомендується організувати тренінг для НПП, здобувачів та відповідальних осіб щодо використання інтернет-сервісу Plagiat.pl. 3. Рекомендується залучати здобувачів вищої освіти до складання та обговорення питань для проведення анкетування щодо об’єктивності оцінювання навчальних результатів. 4. Рекомендується в анкеті для опитування здобувачів вищої освіти щодо якості викладання в університеті передбачити відкриті питання (пропозиції щодо удосконалення ОНП, ОК, виявлення недоліків, пропозиції застосування тих чи інших методів навчання), що дозволить враховувати думки здобувачів для удосконалення освітнього процесу.

### **Критерій 6. Людські ресурси**

1. Університет забезпечує співпрацю з роботодавцями через гостьові лекції, майстер-класи та партнерські угоди, що сприяє зв’язку академічного навчання з практичною діяльністю. Водночас існує потенціал для вдосконалення цього напрямку шляхом більш системного залучення роботодавців до розробки та реалізації ОК, активізації програм стажувань для аспірантів та розширення спільних дослідницьких проєктів. Рекомендується посилити інтеграцію професійного досвіду у навчальний процес шляхом регулярного залучення роботодавців до розробки та реалізації ОК,

активізації програм стажувань для аспірантів у партнерських організаціях, а також розширення спільних дослідницьких проєктів із професійною спільнотою, що сприятиме підвищенню відповідності ОНП “Екологія” сучасним вимогам ринку праці. 2. Рекомендується гаранту ОНП враховувати при плануванні навчального навантаження наявність відповідних професійних активностей НПП, які забезпечують реалізацію ОНП “Екологія”. Рекомендується підвищувати публікаційну активність НПП відповідно до ОК на ОНП у фахових виданнях категорії “Б” (спеціальність 101 “Екологія”) та у журналах, що входять до міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science Core Collection. 3. НПП рекомендується залучати стейкхолдерів до спільних наукових публікацій та навчально-методичних видань з ОК, які вони викладають на ОНП “Екологія”. 4. Продовжувати сталу практику анкетування здобувачів щодо залучення роботодавців до освітнього процесу. Враховуючи високий рівень кадрового потенціалу, що задіяний до викладання на ОНП, рекомендується продовжувати позитивну практику залучення провідних фахівців та висококваліфікованих викладачів до реалізації ОНП.

#### Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

1. Керівництву університету забезпечити кампус і корпуси ЗВО інфраструктурою для осіб з порушенням зору - тактильні покриття, таблички зі шрифтом Брайля, а також перевірити наявність і працездатність кнопок виклику супроводу перед входами в корпуси. Рекомендацію слід втілити до кінця 2025 - 2026 навчального року. 2. Рекомендується розширити перелік інформації про наявне матеріально-технічне забезпечення ОНП “Екологія”, а також позааудиторну діяльність здобувачів вищої освіти на сторінці кафедри біології та екології. 3. Рекомендується підвищити ефективність практичної підготовки здобувачів шляхом активного використання існуючого лабораторного обладнання та залучення здобувачів до науково-дослідних проєктів, що фінансуються за господарськими договорами. Це дозволить наблизити освітній процес до реальних умов виробництва, сприяти формуванню у здобувачів практичних навичок та компетенцій, необхідних для успішної професійної діяльності. 4. Рекомендується впродовж навчального року розглянути можливість залучення здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти до органів студентського самоврядування, що буде сприяти їх професійному та особистому розвитку, а також посилить вплив аспірантів на студентське життя ЗВО.

#### Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

1. Менеджменту ПНУ імені Василя Стефаника рекомендується переглядати анкети та включити відкриті запитання щодо якості ОНП “Екологія”, залучати активніше здобувачів до обговорення наданих пропозицій. Керівництву факультету природничих наук та відділу забезпечення якості освітнього процесу проводити інформаційну роботу серед здобувачів щодо моніторингу ОНП. 2. Продовжити сталу практику опитування стейкхолдерів – роботодавців, НПП, здобувачів, випускників і адміністрації університету для вчасного забезпечення оновлення ОНП “Екологія”.

#### Критерій 9. Прозорість та публічність

1. Гаранту ОНП “Екологія” до кінця 2025-2026 навчального року пропонується запровадити практику ведення таблиці пропозицій, де розмішувати всі отримані пропозиції від стейкхолдерів і зворотній зв'язок до них, вказуючи, чи втілена їхня пропозиція. Розмішувати таблицю бажано на сторінці, де надаються пропозиції (<https://nmv.pnu.edu.ua/proiekt-ekolohiia-df>) або на іншій, залежно від побажань ЗВО в контексті автономії. 2. Рекомендується продовжити позитивну практику своєчасного оприлюднення й оновлення інформації про ОНП “Екологія” на офіційному сайті ПНУ імені Василя Стефаника, сайті факультету природничих наук і web-сайті кафедри біології та екології. 3. Рекомендується забезпечити доступність проєкту ОНП “Екологія”, а також відгуків і рецензій до неї, що лише підсилить прозорість процедури періодичного перегляду ОНП.

#### Критерій 10. Навчання через дослідження

Рекомендується активізувати участь аспірантів у грантовій діяльності через проведення спеціалізованих тренінгів, семінарів і консультацій щодо написання та подачі грантових заявок, а також сприяти їхньому залученню до існуючих дослідницьких проєктів із міжнародним фінансуванням. Для цього рекомендується розширити інформаційний супровід аспірантів щодо міжнародних грантових програм і можливостей академічної мобільності, а також впровадити механізм наставництва з боку досвідчених науковців для підтримки аспірантів у підготовці грантових заявок та управлінні проєктами.

#### 4. Додатки

| Документ | Назва файла                | Хеш файла                                        |
|----------|----------------------------|--------------------------------------------------|
| Додаток  | <i>ГЕР 10 ID 56301.pdf</i> | P+OUbhkqnPJbMRjUDvOhw772oTMkvdRjxWI3/8m<br>Qs94= |

\*\*\*

Шляхом підписання цього експертного висновку я підтверджую, що внесені до нього відомості про присутніх на засіданні ГЕР і результати голосування членів ГЕР є достовірними, а експертний висновок було схвалено на засіданні

ГЕР так, як його викладено вище.

*Документ підписаний кваліфікованим електронним підписом.*

Головуючий на засіданні ГЕР

**ГОЛУБ ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ**